

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2012 – 2014

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Lucie Fridrichovská

**Vztah environmentální politiky a politiky cestovního ruchu
v České republice**

Praha 2014

Vedoucí diplomové práce: Doc. PhDr. Václav Horčíčka, Ph. D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER FULL-TIME STUDIES

2012 - 2014

DIPLOMA THESIS

Lucie Fridrichovská

**Relationship of environmental policy and tourism policy in
the Czech Republic**

Prague 2014

The Thesis Work Supervisor: Doc. PhDr. Václav Horčíčka, Ph. D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená Diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala v práci, řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 14. 3. 2014

Fridrichovská Lucie

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu práce Doc. PhDr. Václavu Horčíčkovi, Ph.D. za vstřícný přístup a připomínky, které mi během práce poskytl.

Anotace

Diplomová práce na téma Vztah environmentální politiky a politiky cestovního ruchu v České republice se zabývá vztahovou souvislostí a vazbou mezi environmentální politikou a Politikou cestovního ruchu v České republice. Shrnuje základní informace o obou politikách, jejich nástrojích a cílech, které následně porovnává a vyhodnocuje jejich vzájemný vztah.

Klíčové pojmy

Environmentální politika, politika cestovního ruchu, nástroje, cíle

Annotation

The thesis on the relationship between environmental policy and tourism in the Czech Republic is engaged in relationships and the link between environmental policies and tourism in the Czech Republic. It summarizes the information about both the policies and their instruments and objectives, which then compares and evaluates their relationship.

Key words

Environmental policy, tourism policy, tools, goals

OBSAH

ÚVOD	9
1 ENVIRONMENTÁLNÍ POLITIKA	11
1.1 Environmentální politika	11
1.2 Politický cyklus environmentální politiky	13
1.3 Základní principy environmentální politiky	14
1.4 Trvale udržitelný rozvoj	17
2 NOSITELÉ ENVIRONMENTÁLNÍ POLITIKY	20
2.1 Nositelé národní environmentální politiky	20
2.2 Nositelé mezinárodní environmentální politiky	23
3 VYBRANÉ NÁSTROJE ENVIRONMENTÁLNÍ POLITIKY	25
3.1 Normativní (administrativně-právní) nástroje	25
3.2 Programové nástroje (nástroje strategického plánování)	29
3.3 Dobrovolné nástroje	34
3.4 Ekonomické nástroje	37
3.4 Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta	39
4 CÍLE ENVIRONMENTÁLNÍ POLITIKY	40
5 POLITIKA CESTOVNÍHO RUCHU	43
5.1 Politika cestovního ruchu.....	43
5.2 Regulace a přístupy k politice cestovního ruchu	45
5.3 Základní principy politiky cestovního ruchu	46
5.4 Trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu	47
6 NOSITELÉ POLITIKY CESTOVNÍHO RUCHU	50
6.1 Národní úroveň	51
6.1 Regionální úroveň	54
6.1 Místní úroveň	56
7 VYBRANÉ NÁSTROJE POLITIKY CESTOVNÍHO RUCHU	57
7.1 Normativní (administrativně-právní) nástroje	58
7.2 Programové nástroje (nástroje strategického plánování)	61
7.3 Dobrovolné nástroje	63
7.3 Ekonomické nástroje	64
7.4 Další vybrané nástroje pro udržitelný cestovní ruch	67
8 CÍLE POLITIKY CESTOVNÍHO RUCHU	70
9 VZÁJEMNÁ INTERAKCE OBOU POLITIK.....	73

ZÁVĚR	76
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	78
SEZNAM ZKRATEK	84
SEZNAM TABULEK	85

ÚVOD

„Jedině příroda ví, co chce, nikdy nežertuje a nikdy nedělá chyby, ty dělá jen člověk“.

(Johann Wolfgang von Goethe)

Vzduch, krajina a půda – to vše představuje přírodní zdroje, které k uspokojení svých potřeb využívá člověk, jenž je zároveň součástí životního prostředí a zároveň je schopný přírodní zdroje obnovovat či naopak. Má jediný ojedinělou pozici, schopnost přírodní zákonitosti poznávat, systematizovat a uchovávat pro příští generace. Člověk resp. celá společnost by měla zaujmout stanovisko, jímž bude schopná problematiku životního prostředí řešit či ovlivňovat. Tímto stanoviskem je environmentální politika nebo rovněž tak politika životního prostředí, která v užším smyslu znamená řešení problémů životního prostředí pomocí státních intervencí a nástrojů ochrany životního prostředí, které má stát k dispozici, zjednodušeně řečeno nezbytný je vstup státního aparátu.

Z environmentálního pohledu je cestovní ruch jev, jenž je úzce spojen s životním prostředím, bezprostředně působící na prostředí destinací, přilehlé oblasti, vývoj místních ekosystémů, regionů i národů. Zároveň je životní prostředí jedním ze základních součástí předpokladů rozvoje cestovního ruchu. Emise, eroze, znečišťování povrchových i podzemních vod, zavlečení alochtonních druhů a záměrné poškozování přírodních hodnot je bezpochyby s dynamickým rozvojem cestovního ruchu právem spojováno. Výše zmíněné, právě představuje negativní důsledky na přírodní zdroje. Intenzivní působení cestovního ruchu v negativním slova smyslu a následné hromadění problémů je zapříčiněno většinou nekonceptností rozvoje území a selháním státní a veřejné správy, které hrají v této problematice významnou roli.

Než jsem začala tuto práci psát, položila jsem si několik základních otázek, například zdali existuje nějaká vzájemná interakce mezi environmentální politikou a politikou cestovního ruchu v České republice? Zda instrumenty používané v obou oblastech spolu nějakým způsobem souvisejí? Zda se vytyčené cíle v oblastech obou politik nějakým způsobem prolínají?

Diplomová práce na téma Vztah environmentální politiky a politiky cestovního ruchu v České republice je teoreticky zaměřená práce zabývající se popisem procesů a vztahů mezi oběma politikami. Práce se snaží podat ucelený přehled o problematice systému

politiky v oblasti životního prostředí a v oblasti cestovního ruchu. Práce poskytne základní informace a poznatky z oblasti obou politik, přičemž stěžejní část práce představují nástroje a cíle obou politik. Cílem práce pak bude srovnání cílů a eventuálně nástrojů obou politik a následné zhodnocení jejich případné interakce v této oblasti.

Diplomová práce je rozdělena na dvě hlavní části, vyplývající již z názvu. První část pojednává o environmentální politice a druhá část o politice cestovního ruchu. Celkem se práce skládá z devíti kapitol. Poslední devátá kapitola se snaží na základě analýzy obou politik a následné syntézy získaných informací popsat a vyhodnotit vzájemnou interakci obou politik v oblasti cílů a nástrojů.

V první části této diplomové práce, která se zabývá environmentální politikou, bude vysvětlen samotný pojem a definice environmentální politiky, její význam i politický cyklus, její principy a význam udržitelného rozvoje. Dále bude věnována pozornost určitému institucionálnímu zajištění. Stěžejní část pak budou představovat kapitoly pojednávající o nástrojích a cílech environmentální politiky.

Druhá část této diplomové práce, resp. struktura kapitol, která se zabývá politikou cestovního ruchu je obdobná nejen pro přehlednost, ale i pro splnění hlavního cíle práce. V této části je vysvětlen pojem a definice politiky cestovního ruchu, její význam, regulace, přístupy a principy. Věnována je i pozornost institucionálnímu zajištění, které je stále předmětem diskuzí a nositelem organizačních problémů. Z důvodu splnění cíle jsou opět zařazeny kapitoly pojednávající o nástrojích a cílech politiky cestovního ruchu.

Hlavními zdroji pro zpracování této práce byly aktuální informace získané z internetových stránek Ministerstva životního prostředí a Ministerstva pro místní rozvoj České republiky, dále platné legislativní dokumenty, zákony a v neposlední řadě odborná literatura, která bohužel není zcela aktuální. *Komplexně problematika politiky turismu v české odborné literatuře není dostatečně zpracována.*¹

¹ TITTELBACHOVÁ, Š. *Turismus a veřejná správa*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN: 978-80-247-3842-0.

1 ENVIRONMENTÁLNÍ POLITIKA

1.1 Environmentální politika

Environmentální politika neboli politika ochrany životního prostředí hraje významnou roli v současném dynamicky se rozvíjejícím prostředí. Přírodní zdroje nejsou nevyčerpatelné, není možné nevěnovat této problematice pozornost a přihlížet stále rostoucímu tlaku, který je na jejich čerpání vyvíjen. Pro řešení otázek týkajících se životního prostředí je žádoucí nejen spolupráce států, ale i občanů, podniků, nevládních organizací a správních subjektů na evropské, národní, regionální i místní úrovni.² Environmentální politika se historicky formovala jako politika hlavního aktéra, tedy státu. Právě s proměnami moderní společnosti se spektrum aktérů rozšiřuje o další zmíněné zainteresované subjekty.³

Definice politiky je značné množství. Politiku lze vymezit následovně: „*Politika představuje specifický druh činnosti, realizované v institucionalizované formě, která se uskutečňuje na určitém území, jejímž cílem je prostřednictvím vlivu a jeho forem dosáhnout v rámci existujících sociálních vztahů vytvoření podmínek pro realizaci klíčových cílů určité sociální skupiny.*“⁴ Z pohledu moderního národního státu „*je politika činnost, jejímž prostřednictvím lidé tvoří, chrání a mění pravidla, kterými se řídí ve svém životě.*“⁵ Z pohledu chápání politiky jako správy věcí veřejných se týká politika vlády, parlamentu a ústředních orgánů státní správy. Z environmentálního pohledu lze označit politiku životního prostředí za soubor činností, jež probíhají v organizované formě, zaměřených na ovlivňování rozhodování subjektů v souladu s cíli, vytyčenými pro řešení environmentálních problémů.

² EVROPSKÁ KOMISE. *Politiky Evropské unie: Životní prostředí*. Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie, 2013, s. 3. ISBN: 978-92-79-23944-1.

³ LISA, A., L. PÁNA. *Environmentální politika*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012, s. 24. ISBN 978-80-87472-16-3.

⁴ PROROK, V., A. LISA. *Politologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 100. ISBN: 978-80-7380-141-0

⁵ MEZŘICKÝ, V. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 55. ISBN: 80-7367003-8.

Dle výkladového slovníku⁶ lze environmentální politiku definovat jako soubor nejrůznějších nástrojů a opatření, jimiž se při řízení státu, regionu nebo podniku úmyslně působí na chování lidí popř. institucí tak, aby svou činností nepoškozovali životní prostředí a přispívali k jeho ozdravení. Pod pojmem poškozování životního prostředí se obecně rozumí znehodnocování přírodních ekosystémů. V případě oblasti cestovního ruchu Pásková⁷ označuje fyzické znečištění životního prostředí aj. za „turistické znečištění“.

Životní prostředí jako předmět politiky péče o životní prostředí je v zákoně 17/1992 Sb., o životním prostředí definováno následovně. „*Životním prostředím je vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.*“⁸ Další významnou součástí životního prostředí jsou přírodní zdroje. Zákonem definovány jako „*ty části živé nebo neživé přírody, které člověk využívá nebo může využívat k uspokojování svých potřeb. Obnovitelné přírodní zdroje mají schopnost se při postupném spotřebování částečně nebo úplně obnovovat, a to samy nebo za přispění člověka. Neobnovitelné přírodní zdroje spotřebováváním zanikají.*“⁹ Posledním pojmem, jenž bude blíže popsán v samostatné kapitole, je trvale udržitelný rozvoj. „*Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.*“¹⁰

Z výše uvedeného vyplývá, že člověk je součástí životního prostředí, využívající přírodní zdroje k uspokojení svých potřeb, zároveň je schopný některé přírodní zdroje obnovovat či naopak. Lze tvrdit, že člověk má ojedinělou pozici a to z důvodu schopnosti přírodní zákonitosti poznávat, systematizovat a uchovávat pro příští generace. Z tohoto pohledu by měla společnost zaujmout stanovisko, jímž bude schopná problematiku životního prostředí řešit či ovlivňovat. Tímto stanoviskem je politika

⁶ ENVIWEB. *Výkladový slovník environmentálních výrazů* [online]. © 2012 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: <http://www.enviweb.cz/eslovník/68>

⁷ PÁSKOVÁ, M. *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009, s. 271. ISBN: 978-80-7435-006-1.

⁸ Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

⁹ Tamtéž

¹⁰ Tamtéž

životního prostředí, která v užším smyslu znamená řešení problémů životního prostředí pomocí státních intervencí a nástrojů ochrany životního prostředí, které má stát k dispozici. V tomto smyslu lze tuto politiku chápat jako dokument, který stanovuje cíle státu v oblasti životního prostředí, a nástroje jsou určeny k jeho dosažení - Státní politika životního prostředí.¹¹

V současné době je základním účelem Státní politiky životního prostředí v České republice poskytovat rámec a vodítko pro rozhodování a aktivity na mezinárodní, celostátní, krajské i místní úrovni, přičemž aktivity by měly směřovat k dosažení zlepšení kvality životního prostředí jako celku i stavu jeho složek a součástí. Politika životního prostředí se zaměřuje na uplatnění principů udržitelného rozvoje, na zvyšování ekonomické efektivity a sociální přijatelnosti environmentálních programů, projektů a činností. Politika životního prostředí si stanovuje cíle a opatření nejen ve svých prioritních oblastech, ale i v jednotlivých odvětvových politikách, jako jsou např. energetika, průmysl a obchod, zemědělství, lesní hospodářství, vodní hospodářství, doprava a turistika.¹²

1.2 Politický cyklus environmentální politiky

Vytváření environmentální politiky, popř. politiky péče o životní prostředí lze označit za kontinuální proces, jenž probíhá v určitých pojmenovaných fázích, přičemž jednotlivé fáze mají svá pravidla a náležitosti. Tento proces je spojen s funkčním obdobím jednotlivých vlád. Environmentální politika je nově formulována nebo aktualizována po skončení funkčního období, začíná nový politický cyklus tvorby a realizace environmentální politiky.¹³ Politický cyklus politiky péče o životní prostředí se od politik jiných odvětví v několika směrech liší. Např. od dopravní politiky, zemědělské politiky atd. Nositelem politického cyklu je specifický soubor subjektů, sledující své zájmy, jež mohou být pozitivní i negativní. Odlišné jsou i prostředky, tedy

¹¹ CENIA. *Politika životního prostředí*. [online]. © 2012 [cit. 2013-09-02]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/environmentalni-ekonomika/politika-zp>

¹² MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Politika životního prostředí* [online]. © 2008-2012 [cit. 2013-09-05]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/statni_politika_zivotního_prostředí

¹³ ŠIMÍČKOVÁ, M. *Environmentální politika*. [online]. Ostrava: Ostravská univerzita, s. 58. [cit. 2013-09-05]. Dostupné z: http://projekty.osu.cz/pvsos/doc/environmentalni_politika.pdf

nástroje k dosažení cílů environmentální politiky a v neposlední řadě se jedná o nebezpečnost a časovou náročnost rozpoznávaných problémů.¹⁴

Rozpoznávání problémů, tedy první etapa, označována také jako úvodní etapa nebo jako před fáze politického cyklu je zaměřena na zhodnocení stavu jednotlivých složek a ekosystémů životního prostředí. Na základě analýzy vývoje a trendů, prováděné převážně veřejnou správou za spolupráce s vědeckou půdou jsou vymezeny a pojmenovány hlavní problémy, stanoveny podle priority řešení. Na tomto základě jsou stanoveny cíle environmentální politiky:

- Pro jednotlivé složky životního prostředí a škodlivin,
- pro jednotlivé sektory a odvětví,
- pro časové horizonty.

Druhá etapa zahrnuje volbu principů politiky a stanovení konkrétních nástrojů pro dosažení vytyčených cílů. Výsledkem této fáze je konkrétní environmentální politika tedy definovaný koncept, předkládaný k legitimizaci. Třetí etapa zahrnuje celou řadu činností od monitorování průběhu realizace politiky, vyhodnocování dosažených výsledků, revizi nebo aktualizací cílů až po přijetí dodatečných opatření. Čtvrtá závěrečná etapa nastává koncem funkčního období vlády, tedy koncem časového horizontu, pro který byla politika přijata. Za klíčovou činnost je považováno hodnocení dosažených výsledků, stavu kvality životního prostředí, stavu jednotlivých složek životního prostředí a rozsahu znehodnocování životního prostředí. Předešlé se stává východiskem pro nový politický cyklus.¹⁵

1.3 Základní principy environmentální politiky

Státní politika životního prostředí 2012-2020 paralelně uplatňuje princip environmentální politiky a legislativy Evropské unie jako je integrace, prevence, předběžná opatrnost,

¹⁴ MEZŘICKÝ, V. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 57. ISBN: 80-7367003-8.

¹⁵ ŠIMÍČKOVÁ, M. *Environmentální politika*. [online]. Ostrava: Ostravská univerzita, s. 58-60. [cit. 2013-09-05]. Dostupné z: http://projekty.osu.cz/pvsos/doc/environmentalni_politika.pdf

„znečišťovatel platí“, nákladová efektivnost, mezinárodní odpovědnost a zvyšování povědomí veřejnosti o otázkách životního prostředí.

Princip integrace politik

Politika životního prostředí má průřezový charakter a zároveň stejnou platnost jako ostatní sektorové politiky. Proto musí být koordinovaná a provázaná s ostatními sektorovými politikami. To vyžaduje spolupráci na všech úrovních veřejné správy, kde se připravuje řada strategických a koncepčních dokumentů s centrální, sektorovou i regionální působností. Všechny relevantní strategické dokumenty by měly vycházet ze společné analýzy vnějších vlivů (stejná socioekonomická východiska), principů a scénářů možného vývoje.

Princip prevence

Prevence je na úseku ochrany životního prostředí principem nejdůležitějším, neboť nejefektivnější environmentální politika je založena na předcházení škodám na životním prostředí. Včasné zavádění preventivních opatření je účinnější a ekonomicky efektivnější než náprava škod v případě nevratně znečištěných složek životního prostředí, vyčerpaných zdrojů, narušených ekosystémů a poškození zdraví.

Princip předběžné opatrnosti

Princip prevence vychází z faktu, že jednat je třeba i v případech, kdy není jistota, jak rychle k nežádoucím jevům dojde, či jestli k nim vůbec dojde, při zvážení všech souvisejících nákladů. Pokud hrozí nevratná škoda na zdraví nebo životním prostředí a jev není zatím dostatečně prozkoumán, jsou přesto přijímána preventivní opatření, aby nedošlo k ekonomickým ztrátám.

Princip „Znečišťovatel platí“

Princip „znečišťovatel platí“ vychází z předpokladu, že každý by měl za své činy nést odpovědnost. V souvislosti s ochranou životního prostředí to znamená, že „každý, kdo způsobí škodu na životním prostředí, by měl nést náklady s tím spojené“. Jedním z cílů uplatnění uvedeného principu je i zahrnutí negativních externalit do nákladů znečišťovatele. Zahrnutí negativních externalit do nákladů znečišťovatele přes promítnutí těchto nákladů do ceny příslušných výrobků či služeb napravuje nesprávné cenové signály směrem ke spotřebiteli. Následné snížení poptávaného množství či motivace znečišťovatele k realizaci preventivních opatření a k novým nákladově

efektivním řešením, napomáhá k úplné eliminaci nebo zmírnění produkovaného znečištění.¹⁶

Princip nákladové efektivity

Efektivní alokace omezených zdrojů je snaha dospět k ekonomicky optimální úrovni znehodnocování životního prostředí. Sama efektivnost zahrnuje dvě oblasti a to účelnost, tedy do jaké míry bude dosaženo požadovaného cíle, a hospodárnost, tedy za jakých nákladů. Princip efektivity vyžaduje dosažení co nejlepšího vztahu mezi zdroji použitými na danou činnost a dosaženými účinky.

Zvyšování povědomí veřejnosti o otázkách životního prostředí

Základním předpokladem pro úspěšnou realizaci státní politiky životního prostředí je odpovídající povědomí veřejnosti o životním prostředí. Zvyšování veřejného povědomí o významu ochrany životního prostředí a jeho udržitelném způsobu využívání vede veřejnost k lepšímu porozumění souvislostí hospodářského, environmentálního a sociálního rozvoje společnosti, ke zvýšení kvality rozhodování občanů jakožto spotřebitelů a zprostředkovaně rovněž ke zvýšení kvality života.

Princip mezinárodní odpovědnosti

Princip je uplatňován zejména prostřednictvím rozvojové spolupráce, dodržováním přijatých závazků vyplývajících z členství v Evropské unii (EU), mezinárodních dohod, úmluv a členství v organizacích jako je Organizace spojených národů (OSN) či Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Při sdílení globální a regionální zodpovědnosti z pozice hospodářsky vyspělé země je zapotřebí zároveň respektovat zvláštní podmínky a specifické zájmy České republiky a EU.¹⁷

¹⁶ Tento princip vyplývá z článku 174 Smlouvy o Evropské unii a také ze směrnice 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí.

¹⁷ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Státní politika životního prostředí České republiky 2012 - 2020*. [online]. [cit. 2013-09-10]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/\\$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf)

1.4 Trvale udržitelný rozvoj

V roce 1987 zpráva „Naše společná budoucnost“ Světové komise pro životní prostředí a rozvoj přinesla definici trvale udržitelného rozvoje (TUR). „*Jde o takový rozvoj, který zajistí naplnění potřeb současné společnosti, aniž by ohrozil možnost splnění potřeb generací příštích.*“¹⁸ V České republice je termín TUR definován v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí. „*Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.*“¹⁹ Trvalá udržitelnost popř. únosnost se v současné době vyskytuje v mnoha textech zabývajících se akčními programy, strategiemi a rozvojovými plány.

Než se pojem „trvale udržitelný rozvoj“ ustálil, provázeli jej významné historické události, které myšlenku udržitelnosti podpořili. Významný krok učinila Organizace spojených národů, která v červnu roku 1972 svolala do Stockholmu konferenci. Hlavní ekologické problémy byly pojmenovány a jednotlivé státy byly vyzvány k akcím na ochranu životního prostředí. Byl založen program OSN pro životní prostředí. Státy přijímaly zákony na ochranu složek životního prostředí, ustanovovali ministerstva, zaváděli standardy a limity. V daném období byl brán zřetel hlavně na oblast ovzduší a vod.²⁰

Tou dobou se začala diskutovat problematika vztahu mezi hospodářským růstem, životní úrovní, chudobou a ochranou životního prostředí. Kniha „Meze růstu“ autorky D. Meadows poukázala na fakt, že největším viníkem zamoření a znečištění je právě samotný hospodářský růst. Kolektiv autorů pod vedením D. Meadows navrhl zastavit hospodářský růst. Na myšlenku o zastavení hospodářského růstu nebyl nikdo schopný reagovat. Svět teorii nulového růstu odmítl jako nežádoucí, vzhledem k nepředstavitelnosti zastavení něčeho co přináší blahobyť a celkový civilizační pokrok.

V roce 1983 byla ustanovena Světová komise pro životní prostředí a rozvoj, jejíž měla za cíl znovu prozkoumat vztah mezi hospodářským rozvojem a ochranou životního

¹⁸ MOLDAN, B. *(Ne)udržitelný rozvoj*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2003, s. 79. ISBN: 80-246-0769-7.

¹⁹ Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

²⁰ Pozn. Nápravná opatření se zaměřovala pouze na budování čistíren a filtračních zařízení odpadních vod.

prostředí a zároveň navrhnout řešení dané problematiky. Řešením se stala myšlenka udržitelnosti. V roce 1987 vydala komise pro životní prostředí a rozvoj závěrečnou zprávu „Naše společná budoucnost“. Obsahem závěrečné zprávy bylo, že hospodářský rozvoj se nesmí zastavit, spíše urychlit. Podmínkou je v tomto případě jeho udržitelnost. Valné shromáždění OSN zprávu schválilo a poukázalo na nejasnou definici, jak by měl trvale udržitelný rozvoj různých oblastí života a různých zemí vypadat. Na základě této nejasné formulace svolalo Valné shromáždění roku 1992 celosvětovou konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji do Ria de Janeiro, kde se měla vytvořit dohoda o tom, jak má udržitelný rozvoj vypadat, jak jej dosáhnout a jakou má mít podobu.

Na konferenci byly přijaty texty dvou úmluv a to Úmluva OSN o změně klimatu a Úmluva o změně biodiverzity. Dále byly přijaty a schváleny tři důležité dokumenty a to Deklarace z Ria de Janeiro o životním prostředí a rozvoji, Agenda 21 a Zásady obhospodařování lesů.²¹

Myšlenka TUR představuje odpověď na rozpor mezi hospodářským rozvojem určitého typu a ochranou životního prostředí. TUR má tři základní vzájemně se ovlivňující pilíře. Jedná se o pilíř Environmentální, Ekonomický a Sociální. Nutným předpokladem je vyváženost, tzn., že žádný z pilířů nelze upřednostňovat před druhým. V případě upřednostnění ekonomického pilíře může dojít k přetížení využití území, k nárůstu objemu odpadů a dopravním problémům. Při upřednostnění sociálního pilíře může dojít např. k ohrožení konkurenceschopnosti v ekonomické soutěži mezi regiony. Upřednostněním environmentálního pilíře, může dojít k ekonomickému poklesu, spolu s vylidněním a stagnací regionu.

Z výše uvedeného plyne, že pokud bude upřednostňován jeden z pilířů, vždy to bude na úkor druhého. Významný je proto princip udržitelnosti tzv. Princip integrace, jenž stanovuje, že aktivity v každém pilíři musí přihlížet na dopady do pilířů ostatních s cílem nalézt jejich vzájemnou rovnováhu.

Z pohledu krátkodobého časového horizontu (neodkladné, náhle vzniklé situace) je možné přijímat taková opatření pro řešení ekonomických, sociálních či environmentálních problémů, ty však nelze uplatnit v horizontu dlouhodobém, kde

²¹ MOLDAN, B. *(Ne)udržitelný rozvoj – ekologie hrozba i naděje*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2003. s. 22-30. ISBN: 80-246-0769-7.

mohou mít vážné až fatální důsledky pro jeden nebo všechny pilíře. Vyváženost rozvoje lze zajistit dvěma způsoby. Nápravným způsobem, jehož podstatou je nákladné odstraňování škod způsobených ekonomickým rozvojem, a proaktivním způsobem, jehož podstatou je vzájemná integrace a koordinace cílů, při nichž ke škodám vůbec nedochází.²²

²² KOLEKTIV KONSORCIA SPROR PLUS. *Cestovní ruch a udržitelný rozvoj*. [online]. Praha: MMR, 2007, s. 20. [cit. 2013-09-15]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/b973337b-cccc-42a3-9d19-2b23356dcff2/GetFile15_1.pdf

2 NOSITELÉ ENVIRONMENTÁLNÍ POLITIKY

Z obecného hlediska lze za nositele environmentální politiky označit takové subjekty, jež se podílejí na její přípravě, realizaci a tvorbě. Jak již bylo uvedeno, pro řešení otázek týkajících se životního prostředí je žádoucí nejen spolupráce států, ale i občanů, podniků, nevládních organizací a správních subjektů na evropské, národní, regionální i místní úrovni. Stejně tak je žádoucí, aby se tento celý společenský – politický systém podílel i na přípravě, realizaci a tvorbě dané politiky. Nelze opominout nezastupitelnou výkonnou funkci orgánů státní správy na úseku péče o životní prostředí a to Správy národních parků a Správy chráněných krajinných oblastí.

Environmentální politika má své přímé aktéry, označované jako subjekty politiky, kterými jsou vlády, parlament a ministerstva. Nepřímí aktéři, podniky, vzdělávací zařízení, nevládní organizace a vědecké instituce jsou potom zainteresované strany, které jsou dotčeny rozhodnutím přímých aktérů. Obě skupiny představují nositele politických a environmentálních zájmů.²³ Nezastupitelné postavení mají mezinárodní organizace, jejichž role se od počátku 70. let postupně zvyšuje.

2.1 Nositelé národní environmentální politiky

Rada vlády pro udržitelný rozvoj

Rada vlády pro udržitelný rozvoj (RVUR) vznikla jako stálý poradní, iniciační a koordinační orgán vlády ČR pro oblast udržitelného rozvoje a strategického řízení v roce 2003. Téhož roku byl schválen statut Rady a bylo jí uloženo připravit první Strategii udržitelného rozvoje České republiky. O tři roky později byly činnosti spojené s fungováním RVUR převedeny z Úřadu vlády na Ministerstvo životního prostředí. Předsedou RVUR je předseda vlády České republiky, výkonným místopředsedou je ministr životního prostředí a místopředsedou Rady je ministr průmyslu a obchodu a ministr práce a sociálních věcí. Rada ve své činnosti iniciuje, koncipuje, koordinuje, sleduje, vyhodnocuje a podporuje strategické dimenze v řízení státu. Navrhuje opatření

²³ LISA, A., L. PÁNA. *Environmentální politika*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012, s. 106. ISBN 978-80-87472-16-3.

ke sladění dlouhodobých záměrů a cílů se střednědobými a krátkodobými cíli a programy v souladu s principy udržitelného rozvoje. Sleduje a vyhodnocuje globální jevy a rozvojové příležitosti a navrhuje včasné a odpovídající reakce státu na ně. Rada rozpracovává, koordinuje a sleduje uplatnění principů udržitelného rozvoje při dosažení dynamické rovnováhy jeho složky ekonomické, sociální a environmentální.²⁴ Rada přímo nebo prostřednictvím svých výborů dále:

- Koordinuje a zadává práce na přípravě strategického dokumentu pro udržitelný rozvoj (SUR ČR),
- pravidelně vyhodnocuje plnění SUR ČR a zajišťuje její aktualizaci,
- podporuje uplatnění principů udržitelného rozvoje v činnosti jednotlivých resortů a územních samosprávných celků,
- posuzuje provázanost dlouhodobých a střednědobých strategií, koncepcí a politik a dalších programových dokumentů, včetně legislativních opatření v souladu s principy udržitelného rozvoje,
- zajišťuje spolupráci mezi ústředními orgány státní správy, Parlamentem ČR a zájmovými skupinami, které působí v oblasti udržitelného rozvoje,
- podporuje veřejnou diskusi týkající se udržitelného rozvoje a koordinuje zpřístupňování informací v této oblasti,
- navrhuje kroky k účinnému naplňování mezinárodních závazků ČR v oblasti udržitelného rozvoje ve vztahu k OSN, OECD, EU a dalším mezinárodním organizacím.²⁵

Ministerstvo životního prostředí

Ministerstvo životního prostředí (MŽP) bylo zřízeno 19. prosince 1989 zákonem České národní rady č. 173/1989 Sb. k 1. lednu 1990 jako ústřední orgán státní správy a orgán vrchního dozoru ve věcech životního prostředí. K zabezpečení a kontrolní činnosti vlády České republiky MŽP koordinuje ve věcech životního prostředí postup všech ministerstev a ostatních ústředních orgánů státní správy České republiky. Cílem

²⁴ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Rada vlády pro udržitelný rozvoj*. [online]. © 2008-2012 [cit. 2013-09-05]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/rada_vlady_pro_udrzitelny_rozvoj

²⁵ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Rada vlády pro udržitelný rozvoj a její orgány*. [online]. [cit. 2013-09-05]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Microsites/PSUR/Uvodni-informace-o-udrzitelnem-rozvoji/Rada-vlady-pro-udrzitelny-rozvoj-a-jeji-organy>

působení ministerstva je maximální ochrana životního prostředí v souladu s udržitelným rozvojem společnosti a součástí jeho poslání je být příkladem environmentálně šetrného chování pro všechny subjekty – organizace i jednotlivce. Za samozřejmost považuje MŽP dodržování veškerých požadavků platné legislativy a dalších požadavků a závazků na ochranu životního prostředí, které se vztahují k jeho činnosti.²⁶

Agentura ochrany přírody a krajiny v ČR

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR) se sídlem v Praze je organizační složka státu, zřízená Ministerstvem životního prostředí. Jejím úkolem je péče o přírodu a krajinu na území ČR. Předmětem činnosti AOPK ČR je např. sledování stavu, změn a vývojových trendů vybraných biotopů a populací ohrožených druhů a krajiny, vedení Ústředního seznamu ochrany přírody (ÚSOP) a centrální státní dokumentace ochrany přírody a krajiny, vedení specializované knihovny a správního archivu, dále vytváření, správa a vedení Informačního systému ochrany přírody (Portál ochrany přírody a Mapový server), odborná podpora výkonu státní správy, metodická a znalecká činnost, a to zejména prostřednictvím regionálních pracovišť, administrace celostátních dotačních programů i vybraných fondů Evropských společenství zaměřených na ochranu přírody a krajiny a šíření informací v oblasti ochrany přírody a krajiny, poradenství a vzdělávání (EVVO).²⁷

Česká informační agentura životního prostředí (CENIA)

Česká informační agentura životního prostředí (CENIA) je příspěvkovou organizací Ministerstva životního prostředí. CENIA shromažďuje, hodnotí, interpretuje a distribuuje informace o životním prostředí pomocí Informačního systému statistiky a reportingu životního prostředí (ISSaR), který obsahuje přehledně zpracovaný soubor všech statistických údajů a indikátorů stavu životního prostředí. Agentura se dále podílí a spravuje Integrovaný systém ohlašovacích povinností (ISOP) který zajišťuje plnění legislativně povinných hlášení z oblasti životního prostředí a současně poskytuje data pro průřezové environmentální informace. CENIA spolupracuje se všemi

²⁶ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Historie a poslání MŽP*. [online]. © 2008-2012 [cit. 2013-09-05]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/cz/ministerstvo>

²⁷ AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČR. *O Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR*. [online]. © 2013 [cit. 2013-09-07]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/o-aopk-cr/>

poskytovateli datových zdrojů v resortu životního prostředí a s řadou vědeckých institucí i universitních pracovišť. V rámci České republiky je CENIA kontaktním místem Evropské agentury pro životní prostředí (EEA) - a je zapojena do Evropské informační a pozorovací sítě pro životní prostředí Eionet.²⁸

Česká inspekce životního prostředí

Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP) je odborný orgán státní správy, který je pověřen dozorem nad respektováním zákonných norem v oblasti životního prostředí. Dohlíží rovněž na dodržování závazných rozhodnutí správních orgánů v oblasti životního prostředí. ČIŽP je samostatnou organizační složkou státu zřízenou Ministerstvem životního prostředí České republiky. Česká inspekce životního prostředí byla zřízena v roce 1991.²⁹

2.2 Nositelé mezinárodní environmentální politiky

OSN

Organizace spojených národů (OSN) je mezinárodní vládní organizace, která oficiálně vznikla v roce 1945. V tomto roce se v San Francisku sešli zástupci padesáti zemí na Konferenci Spojených národů o mezinárodním uspořádání a vypracovali Chartu OSN. Chartu podepsalo 26. června téhož roku celkem padesát zemí. Charta Spojených národů je ustavující dokument světové organizace, který stanovuje práva a povinnosti členských států, dále stanovuje orgány a postupy fungování OSN. Cíli OSN definovanými Chartou jsou např. udržování mezinárodního míru a bezpečnosti nebo spolupráce při řešení mezinárodních ekonomických, sociálních, kulturních a humanitárních otázek a podpoře základních lidských práv a svobod.³⁰

Program OSN pro životní prostředí (UNEP) vznikl v roce 1972 na základě doporučení první mezinárodní konference o životním prostředí ve Stockholmu. Posláním či úkolem

²⁸ CENIA. *Profil organizace*. [online]. © 2012 [cit. 2013-09-07]. Dostupné z: <<http://www1.cenia.cz/www/o-cenia/profil-organizace#>>

²⁹ ČESKÁ INSPEKCE ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *O nás*. [online]. © 2004-2011 [cit. 2013-09-09]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/O-nas>>

³⁰ INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *O OSN*. [online]. © 2005 [cit. 2013-09-12]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/o-osn/>>

programu je stimulovat a koordinovat akce v otázkách ochrany životního prostředí a to na mezinárodní úrovni, dále podporovat partnerské spolupráce v otázkách ochrany životního prostředí a hledání způsobů, jak mohou státy zvyšovat životní úroveň svých obyvatel bez ohrožení života budoucích generací. OSN na ochranu životního prostředí stanovuje globální agendu a prosazuje ekologické aspekty udržitelného rozvoje. Programy UNEP jsou financovány z Fondu pro životní prostředí, který je tvořen dobrovolnými příspěvky vlád, nadačních fondů a nevelkým dílem z řádného rozpočtu OSN.³¹ V současné době se činnost UNEP zaměřuje prioritně na monitoring životního prostředí, hodnocení vlivů, výzkum, shromažďování a rozšiřování informací, čistotu vod, přenos vhodných technologií, prohlubování spolupráce mezinárodních environmentálních úmluv, vytváření nástrojů pro politická rozhodování ve prospěch životního prostředí a pomoc africkým zemím.³²

³¹ INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Program OSN na ochranu životního prostředí (UNEP)*. [online]. © 2005 [cit. 2013-09-12]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/programy-a-dalsi-organy-osn/?i=98>

³² ČNK UNEP. *Program OSN pro životní prostředí (UNEP)*. [online]. [cit. 2013-09-12]. Dostupné z: <http://www.unep.cz/unep.php>

3 VYBRANÉ NÁSTROJE ENVIRONMENTÁLNÍ POLITIKY

Z všeobecného hlediska lze nástroje označit za prostředky, jež pomáhají docílit stanovených cílů. Používání nástrojů je v jednotlivých zemích odlišné, stejně tak jako teoretické rozdělení v literatuře. Volba nástroje je odvozena od specifík daného problému, tak aby byl splněn cíl, kterého má být dosaženo. V rámci jednotlivých zemí i na mezinárodní úrovni byla uplatňována řada nástrojů. Od nástrojů přímé regulace, kam je možné zařadit standardy, limity, kvóty a zákazy po nástroje nepřímé regulace, tedy poplatky a daně. Tyto nástroje jsou používány dodnes, přičemž ve svém vývoji např. systém standardů přinesl problémy a stal se předmětem kritiky. Standardy byly určovány bez ohledu na jejich náklady. Nepřinášeli žádnou motivační schopnost k další možnosti omezení znečišťování, pokud bylo standardu dosaženo. V neposlední řadě přinášeli ztrátu konkurenceschopnosti na zahraničních trzích ve smyslu rozdílných podmínek pro podnikání. V průběhu vývoje začalo být zcela zřejmé, že samotné administrativní nástroje nestačí. Větší důraz začal být kladen na ekonomické nástroje, v průběhu 90. let na samoregulační nástroje (EMS, EMAS) a nástroje oceňování dopadů do prostředí (EIA, SEA).³³

Při použití jakýchkoliv nástrojů environmentální politiky je třeba vzít v úvahu tři základní faktory. Jedná se o efektivitu, objem vynaložených nákladů a distributivní efekty. Vybrané nástroje environmentální politiky jsou zpracovány na podkladě dokumentu Ministerstva životního prostředí - Státní politika životního prostředí České republiky 2012 – 2020.

3.1 Normativní (administrativně-právní) nástroje

Administrativní nástroje působí jako nástroje přímého řízení nebo jako nástroje nepřímého řízení. Základní formou administrativního řízení je právní regulace.

³³ ŠIMÍČKOVÁ, M. *Environmentální politika*. [online]. Ostrava: Ostravská univerzita, s. 61-62. [cit. 2013-09-13]. Dostupné z: http://projekty.osu.cz/pvsos/doc/environmentalni_politika.pdf

V přímém řízení se využívají nástroje typu stanovení standardů. Environmentální standardy se odvíjejí od stanovených environmentálních cílů. Standardy nejčastěji např. definují maximální úroveň znečištění v prostředí, požadovanou technologickou úroveň a maximální úroveň regulovaného jevu u jednotlivých zdrojů tohoto jevu. Dalšími nástroji v oblasti přímého řízení je uplatnění pasportizace, tzn. vytyčování zón, v nichž je možné vyvíjet jen určité aktivity a proces posuzování vlivu na životní prostředí EIA nebo SEA. Nástroje nepřímého řízení se uplatňují ve formě využití tržního mechanismu nebo příslibu respektování a kontroly postupů, jež mají charakter dobrovolnosti nebo samoregulace. Mezi administrativně-právní nástroje dále patří různá povolení, souhlasy, stanoviska či vyjádření vydávaná orgány ochrany životního prostředí.

Za předpokladu existence monitoringu a nástrojů prosazování jsou normativní nástroje spolehlivé. Určité limity ekologických požadavků lze pro žádoucí chování adresátů vymezit zavedením celostátních minimálních standardů, díky nimž je možné zjistit jejich porušení a prosazovat jejich dodržování. Administrativní řízení je úspěšným prostředkem např. při zákazu užívání zvláště nebezpečných látek nebo při ochraně ohrožených druhů živočichů a rostlin. Již fungující administrativní řízení ochrany životního prostředí vede ke snižování nákladů na shromažďování informací, lépe předvídá výsledky a umožňuje účinnější kontrolu. Administrativní řízení má i své nedostatky vyplývající z nedostatečného působení jeho prostředků vůči malým a středním podnikům, prostředky lze nejlépe uplatnit vůči velkým podnikům, které lze snadno identifikovat, a jsou dosažitelné. Administrativní řízení není rovněž tak účinné při styku s dočasně působícími podniky nebo mobilními podniky.³⁴

EIA a SEA

Posuzování vlivů na životní prostředí (proces EIA) je v České republice upraven zákonem č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí. Tento nástroj slouží k omezení negativních vlivů lidské činnosti na veřejné zdraví a na životní prostředí, zahrnující vlivy na živočichy a rostliny, ekosystémy, půdu, horninové prostředí, vodu, ovzduší, klima a krajinu, přírodní zdroje, hmotný majetek a kulturní památky.³⁵ Nástroj resp. jeho proces posuzování vlivů či záměrů na životní prostředí je založen na

³⁴ LISA, A., L. PÁNA. *Environmentální politika*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012, s. 129-130

³⁵ Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů

systematickém zkoumání a posuzování jejich možného působení na životní prostředí. EIA má za cíl zjistit, popsat a komplexně vyhodnotit předpokládané vlivy připravovaných záměrů na životní prostředí. Cílem procesu je zmírnění negativních vlivů realizace na životní prostředí. V rámci procesu EIA jsou posuzovány stavby, činnosti, technologie uvedené v příloze č. 1 výše zmíněného zákona. Posuzovanými projekty v procesu EIA jsou např. stavby, komunikace, výrobní haly, těžby nerostných surovin, provozy aj. Zákon o posuzování vlivu na životní prostředí mj. ukládá povinnost vést evidenci posuzovaných záměrů a také zveřejňovat dokumenty související s procesem posuzování vlivů na životní prostředí na internetu. Danou povinnost řeší v České republice Informační systém EIA České republiky.³⁶

Posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí (proces SEA) je v České republice rovněž upraven zákonem č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí. Proces SEA zahrnuje zjištění, popis a zhodnocení předpokládaných přímých a nepřímých vlivů provedení i neprovedení koncepce a jejích cílů, a to pro celé období jejího předpokládaného provádění. Cílem procesu je zmírnění nepříznivých vlivů záměrů obsažených v koncepcích na životní prostředí. Pro posouzení koncepce podle zákona je povinností zpracování oznámení, provedení zjišťovacího řízení, zpracování vyhodnocení k návrhu koncepce a zpracování a vydání závěrečného stanoviska. Závěrečné stanovisko představuje podklad pro schválení koncepce. Proces SEA posuzuje koncepce zpracovávané v oblasti zemědělství, lesního hospodářství, myslivosti, rybářství, nakládání s povrchovými nebo podzemními vodami, energetiky, průmyslu, dopravy, odpadového hospodářství, telekomunikací, cestovního ruchu, územního plánování, regionálního rozvoje a životního prostředí včetně ochrany přírody.³⁷

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

Základní formou administrativního řízení je právní regulace. V oblasti environmentální politiky je mnoho legislativních opatření, která přímo souvisejí s problematikou životního prostředí. Jedním z nejvýznamnějších je Zákon č. 17/1992 Sb., o životním

³⁶ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Posuzování vlivů záměrů na životní prostředí (EIA)*. [online]. © 2008-2012 [cit. 2013-09-12]. Dostupné z:

<http://www.mzp.cz/cz/posuzovani_vlivu_zameru_zivotni_prostredi_eia>

³⁷ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Posuzování vlivů koncepcí (SEA)*. [online]. © 2008-2012 [cit. 2013-09-13]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/cz/posuzovani_vlivu_koncepci_sea>

prostředí. Zákon vymezuje základní pojmy z oblasti životního prostředí, dále uvádí zásady ochrany životního prostředí, zároveň veškeré povinnosti při ochraně životního prostředí a odpovědnost za porušení těchto povinností. V neposlední řadě se zákon zmiňuje o ekonomických nástrojích. Využívá daně, poplatky, odvody a další platby za znečišťování životního prostředí, případně jeho složek a za hospodářské využívání přírodních zdrojů.³⁸

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Dalším zákonem je Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Účelem zákona je přispět k udržení, obnově a ochraně přírodní rovnováhy v krajině, rozmanitostí forem života a přírodních hodnot. Dále je účelem zákona vytvořit v České republice v souladu s právem Evropských společenství soustavu Natura 2000. Zákon uvádí, že ochrana přírody a krajiny se zajišťuje např. „*obecnou ochranou druhů planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů a zvláštní ochranou těch druhů, které jsou vzácné či ohrožené, pozitivním ovlivňováním jejich vývoje v přírodě a zabezpečováním předpokladů pro jejich zachování, popřípadě i za použití zvláštních pěstebních a odchovných zařízení*“, vytvářením sítě zvláště chráněných území a péči o ně, spoluúčastí v procesu územního plánování a stavebního řízení s cílem prosazovat vytváření ekologicky vyvážené a esteticky hodnotné krajiny a ochranou krajiny pro ekologicky vhodné formy hospodářského využívání, turistiky a rekreace.“³⁹ Zákon dále vymezuje pojmy a povinnosti z oblasti ochrany přírody. Ve třetí části výše zmíněného zákona je řešena problematika zvláště chráněných území, jenž vymezuje, o které území se jedná, uvádí základní ochranné podmínky, poplatky, ochranná pásma atd. Čtvrtá část se věnuje soustavě NATURA 2000.⁴⁰

NATURA 2000

Natura 2000 je soustava chráněných území, které vytvářejí na svém území všechny státy Evropské unie. Cílem soustavy Natura 2000 je zabezpečit ochranu živočichů, rostlin a přírodních stanovišť, které jsou z evropského pohledu nejvíce cenné, nejohroženější, vzácné či omezené svým výskytem jen na určitou oblast. Vytvoření soustavy Natura

³⁸ Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

³⁹ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁰ Tamtéž

2000 ukládají dva právní předpisy resp. směrnice Evropské unie na ochranu přírody. Směrnice 2009/147/ES (nahradila směrnici 79/409/EHS), o ochraně volně žijících ptáků a Směrnice 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Požadavky obou směrnic jsou implementovány do výše zmíněného zákona. Na základě směrnice o ptácích jsou vyhlášovány „Ptačí oblasti“ ,za účelem ochrany ptáků a podle směrnice o stanovištích jsou vyhlášovány evropsky významné lokality za účelem ochrany přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Dohromady ptačí oblasti a evropsky významné lokality tvoří soustavu chráněných území Natura 2000 v České republice.⁴¹

3.2 Programové nástroje (Nástroje strategického plánování)

Mezi tyto nástroje patří zejména politiky, strategie, koncepce, programy a plány. Představují stěžejní část pro uplatňování Státní politiky životního prostředí. Pro účinnost daných nástrojů je nutná vzájemná provázanost navrhovaných cílů a nedílnou součástí je i posouzení vlivu na životní prostředí (SEA). V rámci těchto nástrojů bývá obvykle navržena změna nebo vytvoření ostatních typů nástrojů, včetně způsobu jejich uplatnění. Příkladem nástroje tohoto typu je samotná Státní politika životního prostředí České republiky a dále Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky a dobrovolný programový nástroj místní Agenda 21.⁴²

Státní politika životního prostředí

Státní politika životního prostředí (SPŽP) je zásadní referenční dokument pro ostatní sektorové i regionální politiky z hlediska životního prostředí. Ačkoliv je SPŽP dokumentem vládním, je pro jeho realizaci naprosto nezbytná aktivní účast široké veřejnosti, partnerů z oblasti podnikatelských subjektů, nestátních neziskových organizací, vědy a výzkumu a dalších. SPŽP by měla být inspirací a nástrojem,

⁴¹ NATURA 2000. *Co je Natura 2000*. [online]. © 2006 [cit. 2013-09-14]. Dostupné z: <http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=2102>

⁴² MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Státní politika životního prostředí České republiky 2012 - 2020*. [online]. [cit. 2013-09-14]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/\\$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf)

napomáhajícím jejich strategickému i každodennímu operativnímu rozhodování tak, aby to vedlo nejen ke tvorbě nových ekonomických, sociálních a kulturních hodnot, ale také ke zlepšování kvality života a kvality životního prostředí. SPŽP České republiky pro období 2012-2020 vymezuje plán na realizaci efektivní ochrany životního prostředí v České republice do roku 2020. SPŽP prosazuje principy udržitelnosti. (viz kap. 1.3)

SPŽP uvádí, že jako člen Evropské unie bude Česká republika v oblasti životního prostředí klást důraz na plnění závazků ze schválené environmentální legislativy EU a nadále bude partnerem při projednávání nových legislativních, nelegislativních a strategických dokumentů EU. Česká republika chce aktivně rozvíjet environmentální spolupráci, která napomáhá nejen řešení národních, regionálních a globálních problémů, ale také přispívá k uplatňování českých odborníků, zkušeností a k podpoře vývozu českých technologií souvisejících s ochranou životního prostředí. Na realizaci navržených opatření ve SPŽP se využijí především finanční prostředky z EU. Finanční prostředky ze státního rozpočtu hrají minoritní roli.

Při stanovování prioritních oblastí a z nich vyplývajících cílů a jejich opatření se vycházelo především z vyhodnocení současného stavu životního prostředí a jeho předpokládaného vývoje, dále z výsledků vyhodnocení plnění předchozí SPŽP (2004 - 2010), z přehledu závazků vyplývajících ze schválené environmentální legislativy EU do roku 2020, avšak pro stanovení priorit byly vybrány ty, které mají největší dopad pro zlepšení kvality životního prostředí v České republice. Posledním východiskem pro stanovování prioritních oblastí bylo plnění nejdůležitějších závazků z vybraných mnohostranných environmentálních smluv, jichž je Česká republika smluvní stranou.

Prioritní oblast 1 - Ochrana a udržitelné využívání zdrojů

Prioritní oblast 2 - Ochrana klimatu a zlepšení kvality ovzduší

Prioritní oblast 3 - Ochrana přírody a krajiny

Prioritní oblast 4 - Bezpečné prostředí⁴³

⁴³ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Státní politika životního prostředí České republiky 2012 - 2020*. [online]. [cit. 2013-09-14]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/\\$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf)

Každý sektor společenského a ekonomického života má v rámci SPŽP podrobně specifikovány své úkoly. V sektoru, resp. sektorové politice Regionální rozvoj, obnova venkova a cestovní ruch vyžaduje SPŽP mnoho environmentálních opatření.

Jedním z požadavků je zajištění, vytvoření a podpora používání metodiky únosnosti území při územním rozvoji cestovního ruchu, tzn. aplikovat koncept únosné kapacity a model LAC. Dalším požadavkem je monitoring vývoje cestovního ruchu s využitím indikátorů jeho dopadů na životní prostředí a místní rozvoj, tzn. vypracovat návrh a prosazovat systematizaci územního, časového a věcného sledování dopadů cestovního ruchu. Významný požadavek vzhledem tématu práce představuje podpora rozvoje šetrných, ekologicky únosných forem cestovního ruchu. SPŽP dále ve zkratce vyžaduje, popř. doporučuje podporovat vývoj Národního systému certifikace ekologicky šetrných služeb cestovního ruchu, podporovat zavádění environmentálních systémů řízení a podporovat ekologické certifikace v cestovním ruchu, ve zvláště chráněných územích zajistit implementaci principů „Evropské charty udržitelného cestovního ruchu v chráněných oblastech“ a zohlednit zavádění soustavy NATURA 2000, rozšiřovat cestovní ruch a turistiku do méně atraktivních oblastí pomocí Evropských strukturálních fondů, pečovat o krajinu pomocí venkovské turistiky, ekoturistiky a ekoagroturistiky a využívat předešlé formy turistiky pro výchovu návštěvníků i místních obyvatel.⁴⁴

Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky

První Strategie udržitelného rozvoje v České republice byla schválena v roce 2004. Aktuální platný dokument byl schválen usnesením vlády v roce 2010 jako Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky (SRUR ČR). Dokument tvoří dlouhodobý rámec pro politická rozhodování v kontextu mezinárodních závazků, které Česká republika přijala v souvislosti s členstvím v EU, OECD a OSN, respektující zároveň specifické podmínky České republiky. Dokument slouží jako východisko pro zpracování koncepčních materiálů (sektorových politik či akčních programů) a pro strategické rozhodování v rámci státní správy a územní veřejné správy a pro jejich spolupráci se zájmovými skupinami. Přijetím SRUR prokazuje Česká republika soustavné plnění závazků vyplývajících ze závěrů jednání Světového summitu

⁴⁴ KALMAN, M. *Národní a regionální politiky a strategické dokumenty v oblasti cestovního ruchu*. [online]. Praha: MMR, 2007. s. 48-51. [cit. 2013-10-02]. Dostupné z: www.mmr.cz/getmedia/3f09829d-3a28-4fd2-88e9.../GetFile8_1.pdf

o udržitelném rozvoji v Johannesburgu, z konference Země v Riu de Janeiro, z rozvojových cílů Deklarace tisíciletí OSN apod..⁴⁵

SRUR má nad resortní průřezový charakter. Tzn. SRUR shrnuje na obecné úrovni klíčová témata, problémy a možná řešení, o nichž informuje vládní orgány. Jejím cílem není ukládat konkrétní opatření nebo nahradit resortní nebo průřezové strategie, nýbrž podpořit jejich dlouhodobou orientaci a vzájemnou provázanost.

Současný SRUR resp. jeho aktualizace má mj. za cíl určit možné hrozby (sociální, ekonomické a environmentální) pro další vývoj České republiky a zároveň najít a zvolit nástroje, díky nimž je možné se těmto hrozbám vyhnout. Cílem dokumentu je vymezit klíčová témata, problémy a opatření k řešení problematiky udržitelného rozvoje České republiky. V existujících a schválených koncepčních dokumentech mohou být tato opatření již obsažena. Aktualizace má tak napomoci vzájemné provázanosti opatření v různých strategických sektorových dokumentech a predikovat problémy, pro které zatím neexistují odpovídající politiky a opatření. Ohrožení může představovat fakt, že v České republice neexistuje společný rámec strategické práce, nelze tím zcela zaručit kompatibilitu materiálů se všemi již hotovými nebo připravovanými dokumenty a pro tyto důvody SRUR vymezuje časový horizont do roku 2030.

Stav v jednotlivých oblastech udržitelného rozvoje v České republice je sledován pomocí sady indikátorů a výsledky jsou pravidelně publikovány v situačních zprávách ke Strategii udržitelného rozvoje ČR. Prioritní oblasti SRUR jsou řazeny do následujících, níže uvedených pěti prioritních oblastí, jejichž udržitelný rozvoj je aktualizací SRUR řešen. Každá oblast obsahuje popis hlavních problémů, návrh priorit a cílů. Níže jsou uvedeny pro přehlednost textu prioritní oblasti SRUR.

Prioritní oblast 1 - Společnost, člověk a zdraví

Prioritní oblast 2 - Ekonomika a inovace

Prioritní oblast 3 - Rozvoj území

Prioritní oblast 4 - Krajina, ekosystémy a biodiverzita

Prioritní oblast 5 - Stabilní a bezpečná společnost⁴⁶

⁴⁵ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Udržitelný rozvoj*. [online]. © 2008-2012 [cit. 2013-10-02]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj

⁴⁶ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010. s. 8-15. ISBN: 978-80-7212-536-4.

Agenda 21

Agenda 21 je rozsáhlý strategický dokument, resp. plán, který byl přijat v roce 1992 na summitu OSN v Rio de Janeiro. Na konferenci, se zástupci 170 zemí světa dohodli na tom, jak systematicky směřovat k udržitelnému rozvoji. Dohoda spočívala v přijetí dokumentu Agenda 21. V tomto dokumentu byly formulovány jednotlivé kroky v různých oblastech, jež vedly směrem k udržitelnému rozvoji. Dokument určil hlavní směry omezení negativních projevů v různých oblastech (sociální rozdíly mezi bohatým a chudým světem, nedostatky ve zdravotní péči, globální ohrožení životního prostředí, expanze lidských sídel, nárůst populace, atd.).⁴⁷

Místní Agenda 21 (MA21) představuje nástroj pro zavádění udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni. Hlavní roli v procesu MA21 hraje místní veřejná správa. Především bez aktivní vůle úředníků a politiků nemůže MA 21 jako dlouhodobý koncepční proces vzniknout, ani fungovat. Veřejná správa disponuje prostředky k vytváření prostoru a dobrých podmínek ke spolupráci, dialogu a vzájemné komunikaci. Určitou kvalitu MA 21 nezajistí pouze veřejná správa, nezbytně k tomu potřebuje spolupráci s různými složkami místní společnosti. Např. spolupráci s neziskovými organizacemi a spolky, podnikateli, provozovateli služeb a řadou dalších subjektů, včetně široké veřejnosti. MA 21 mj. sleduje reálné dopady různých aspektů rozvoje lokality pomocí indikátorů udržitelného rozvoje. Indikátory udržitelného rozvoje jsou praktickým nástrojem pro měření postupu práce na Místní Agendě 21.⁴⁸

K celosvětovému rozvoji „Místních Agend“ došlo po summitu v Rio de Janeiru. Od druhé poloviny devadesátých let začalo projekt „Místní Agenda 21“ otevřeně podporovat Ministerstvo životního prostředí. Místní Agenda 21 se stala součástí Státní politiky životního prostředí (1999, 2001). V roce 1994 vznikla v ČR Národní síť zdravých měst, která později převzala jeden z modelů Místní Agendy 21 jako jednoho z hlavních nástrojů "dobré správy".⁴⁹

⁴⁷ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Místní Agenda 21*. [online]. © 2008-2012 [2013-10-03]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/mistni_agenda_21

⁴⁸ MÍSTNÍ AGENDA 21. *Agenda 21*. [online]. [2013-10-03]. Dostupné z: <http://ma21.cenia.cz/Z%C3%A1kladn%C3%ADinformace/Agenda21/tabid/101/language/cs-CZ/Default.aspx>

⁴⁹ AGENDA21. *Diskusní portál k místní Agendě 21 a místní Akci 21*. [online]. © 2001-2002 [2013-10-03]. Dostupné z: <http://www.agenda21.cz/k01.php>

Revidovaná SPŽP v r. 2002 shrnuje fakta: "Uplatnění Agendy 21, základního materiálu Konference o životním prostředí a rozvoji v Riu de Janeiro v roce 1992 ČR výrazně zaostává. Národní program udržitelného rozvoje neexistuje a program místních Agend 21 se rozvíjí pomalu a rozpačitě." Na přelomu tisíciletí byl hlavním "supervizorem" MA 21 odbor strategií MŽP a odborným pracovištěm Český ekologický ústav. Představy obou institucí se často lišily. Významná byla tradice celostátních seminářů k MA 21 na půdě ministerstva.⁵⁰

Až v roce 2003 vznikla Rada vlády pro udržitelný rozvoj a posléze jako její součást i Pracovní skupina pro Místní Agendu 21. V této době bylo zásadní vyřešit otázku, kdy bude Místní Agenda 21 běžným nástrojem veřejné správy v České republice. V roce 2006 Místní Agendu 21 zařadilo Ministerstvo vnitra mezi oficiální metody zvyšování kvality ve veřejné správě.⁵¹ Veřejná správa přijímá MA21 jako oficiální součást rozvoje či fungování obce nebo regionu. Po přijetí se zavazuje k respektování principů udržitelného rozvoje.

3.3 Dobrovolné nástroje

Dobrovolné nástroje představují takové aktivity podnikatelských a jiných subjektů, které směřují ke snižování negativních dopadů jejich činnosti na životní prostředí. Aktivity vedoucí ke snižování negativních dopadů na životní prostředí jsou zaváděny a realizovány na základě dobrovolného rozhodnutí. V České republice se v současnosti využívá označování ekologicky šetrných výrobků, zavádění systémů environmentálního řízení (EMAS, ISO 14001), čistší produkce, zelené veřejné zakázky a dobrovolné dohody.⁵² Existují tři základní principy dobrovolných nástrojů:

- Dobrovolnost (v legislativě není nikde stanovena povinnost jejich uplatňování),

⁵⁰ AGENDA21. *Diskusní portál k místní Agendě 21 a místní Akci 21*. [online]. © 2001-2002 [2013-10-03]. Dostupné z: <http://www.agenda21.cz/k01.php>

⁵¹ MÍSTNÍ AGENDA 21. *Agenda 21*. [online]. [2013-10-03]. Dostupné z: <http://ma21.cenia.cz/Z%C3%A1kladn%C3%ADinformace/Agenda21/tabid/101/language/cs->

⁵² MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Státní politika životního prostředí České republiky 2012 - 2020*. [online]. [cit. 2013-10-03]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/\\$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf)

- prevence (soustředí se na odstraňování příčin environmentálních problémů, nikoliv na odstraňování škod),
- systematický přístup (záměrné působení na ty oblasti a činnosti organizace, které mají negativní vliv na životní prostředí).

EMAS

Eco Management and Audit Scheme (EMAS) je jedním z dobrovolných nástrojů ochrany životního prostředí, tzn., že pozitivně motivuje organizace k odpovědnému přístupu a ke zlepšování environmentální výkonnosti. EMAS představuje aktivní přístup podniku ke sledování, řízení a postupnému snižování dopadů činností organizace na životní prostředí. Je určen pro organizace provozující činnost v soukromé sféře i pro organizace státní a veřejné správy. EMAS je způsob, kterým organizace může přistoupit k zavedení tzv. systému environmentálního řízení (EMS). EMS znamená systematický přístup k ochraně životního prostředí ve všech aspektech podnikání, jehož prostřednictvím podnik začleňuje péči o životní prostředí do své podnikatelské strategie i běžného provozu (zavedení systému se dotýká organizační struktury, způsobů rozdělení odpovědnosti, technologických postupů, procesů, zdrojů pro stanovení a zavedení environmentální politiky apod.).

Cílem EMS je především ochrana přírodních zdrojů, snižování vypouštění znečišťujících látek do ovzduší, snižování rizika environmentálních nehod a ochrana zdraví pracovníků a obyvatel. EMAS byl zřízen Evropskou unií, za účelem zjišťování a sledování vlivu činností organizací na životní prostředí a zveřejňování informací formou jednotlivých environmentálních prohlášení. V České republice byl zaveden tzv. Program EMAS, jehož součástí je registr společností, které si systém EMAS zavedly a postupují v souladu s výše uvedeným nařízením.⁵³ Druhým, téměř stejným nástrojem, sloužícím k zavedení systému environmentálního managementu je norma ISO 14001. V tabulce je uvedeno několik rozdílů mezi EMAS a normou ISO 14001.

⁵³ CENIA. *Program EMAS v České republice*. [online]. © 2012 [cit. 2013-10-28]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/node/305>

Tabulka 1: Komparace ISO 14001 a EMAS

	ISO 14001	EMAS
zavedení systému	možné i v části podniku	v celém areálu organizace, v jeho lokalitě
environmentální přezkum	doporučený	povinný
veřejné dokumenty	pouze environmentální politika	environmentální politika a environmentální prohlášení
environmentální prohlášení	není požadováno	povinné
registr organizací	ne	ano

Zdroj⁵⁴

Environmentální značení

Environmentální značení je celosvětově uplatňovaným konceptem, jehož základem je vyhodnocení vlastností produktů, výrobků nebo služeb a jejich vlivu na životní prostředí. Jedná se o označování produktů, výrobků nebo služeb různými značkami, v některých případech doplněnými o stručnou informaci o jejich vlastnostech. Celkovým cílem environmentálních značek a prohlášení je povzbudit poptávku a nabídku takových produktů či služeb, které nemají negativní vliv na životní prostředí. Existují tři standardizované typy environmentálního značení a prohlášení. Jedná se o ekoznačení (ecolabelling), vlastní environmentální tvrzení a environmentální prohlášení o produktu.⁵⁵

Ecolabelling je označování výrobků a služeb, které jsou v průběhu celého životního cyklu prokazatelně šetrnější k životnímu prostředí, ale i ke zdraví spotřebitele. Takové výrobky nebo služby lze poznat podle symbolu, tzv. ekoznačky. Firmy mohou ekoznačku efektivně využít při marketingu takto oceněných produktů a spotřebitelé zase jako vodítko při nákupu ekologicky šetrnějšího zboží a služeb. V České republice zprostředkovává udělování ekoznačky Ekologicky šetrný výrobek/služba a Ekoznačky EU agentura CENIA. V současné době používá ekoznačku Ekologicky šetrný

⁵⁴ CENIA. *EMAS Systém environmentálního řízení a auditu: Příručka k Programu EMAS*. [online]. © 2012 [cit. 2013-10-25]. Dostupné z:

[http://www.cenia.cz/web/www/webpub2.nsf/\\$pid/MZPAPFIVNKW4/\\$FILE/planeta1_final.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/webpub2.nsf/$pid/MZPAPFIVNKW4/$FILE/planeta1_final.pdf)

⁵⁵ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Environmentální značení*. [online]. © 2008-2012 [2013-10-28]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/environmentalni_znaceni

výrobek/služba nebo Ekoznačku EU na jednom či více výrobcích přes 100 českých i zahraničních firem a jejich počet neustále roste.⁵⁶

3.4 Ekonomické nástroje

Mezi ekonomické nástroje patří tzv. nástroje negativní stimulace – poplatky, sankce, popř. daně – a nástroje pozitivní stimulace, tj. různé formy podpory. Důležitým cílem ekonomických nástrojů je internalizace negativních externalit, která úzce souvisí s principem „znečišťovatel platí“. Aby nedocházelo k negativním externalitám, tj. přenášení nákladů podnikatele na ostatní, uplatňují se ekonomické nástroje ve formě negativní stimulace.

Zásadní rozdíl mezi daněmi a poplatky není, jedná se o platby, které musí výrobce nebo uživatel zaplatit státu, obci či jiné instituci. Všechny daně a poplatky mají dva cíle. Finanční cíl, tzn. získat nějaké peníze. Druhý cíl, spočívá v ovlivnění subjektů, které daně nebo poplatky platí. V České republice je soustava environmentálních daní a poplatků celkem rozsáhlá. Platby z daní jsou určeny do státního rozpočtu. Poplatky končí ve Státním fondu životního prostředí.⁵⁷ Výnos z těchto poplatků je používán buď na nápravu některých škod na životním prostředí, nebo na podporu ekologicky příznivých projektů, a to zejména formou dotací a půjček, právě ze Státního fondu životního prostředí.⁵⁸ Pro přehled uvádím daně a poplatky, jenž úzce souvisí s cestovním ruchem a environmentální problematikou.

- Daně z dopravy,
- ekologická daň,
- poplatky z turistických atrakcí,
- daně z pohonných hmot,
- dovozní cla na zařízení používaná v cestovním ruchu.

⁵⁶ CENIA. *Ekologicky šetrné výrobky*. [online]. © 2012 [cit. 2013-10-28]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/ekoznaceni/ekologicky-setrne-vyrobky>

⁵⁷ MOLDAN, B. *Podmaněná planeta*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2009, s. 349. ISBN: 978-80-246-1580-6.

⁵⁸ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Poplatky*. [online]. © 2008-2012 [cit. 2013-10-28]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/cz/poplatky>

V oblasti nástrojů pozitivní stimulace je v České republice využívána celá řada možností, jak z domácích zdrojů, jimiž je státní fond životního prostředí a resortní programy, tak i ze zdrojů zahraničních včetně EU.⁵⁹ V České republice jsou nejdůležitějšími finančními zdroji Státní fond životního prostředí České republiky a státní rozpočet. Tyto zdroje poskytují podporu pro oblast ochrany životního prostředí. Podpory jsou poskytovány v rámci vyhlášených národních programů. Programem financovaným ze státního rozpočtu je Program péče o krajinu, Program stabilizace lesa Jizerských hor, Program odstraňování škod po Sovětské armádě. Stát resp. ministerstvo životního prostředí poskytuje dotace nestátním neziskovým organizacím.⁶⁰ Jedním z nejvýznamnějších operačních programů pro Českou republiku co do objemu alokovaných finančních prostředků a rozsáhlého spektra oblastí je operační program Životní prostředí v České republice.

Operační program Životní prostředí v České republice

Operační program je zaměřen na zlepšování kvality všech složek životního prostředí. Přispívá ke zlepšování stavu ovzduší, vody i půdy, řeší problematiku odpadů a průmyslového znečištění, podporuje péči o krajinu a využívání obnovitelných zdrojů energie a budování infrastruktury pro environmentální osvětu. Program je financován z Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF) a z Fondu soudržnosti (FS). O podporu mohou žádat obce, kraje, státní organizace a podniky, příspěvkové organizace a organizační složky obcí, krajů a státu, nestátní neziskové organizace, fyzické osoby, podnikatelé, společenství vlastníků jednotek, veřejné výzkumné instituce atd. Řídícím orgánem je Ministerstvo životního prostředí České republiky. Operační program Životní prostředí je z pohledu finančních prostředků druhým největším českým operačním programem. Z ERDF a FS je pro něj vyčleněno 4,92 mld. €, což činí přibližně 18,4 % veškerých prostředků určených z fondů EU pro Českou republiku.⁶¹ Operační program Životní prostředí je rozdělen do osmi oblastí:

⁵⁹ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Státní politika životního prostředí České republiky 2012 - 2020*. [online]. [cit. 2013-11-01]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/\\$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf)

⁶⁰ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Národní programy*. [online]. © 2008-2012 [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/narodni_programy

⁶¹ Pozn. pro období 2007 - 2013

- Zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní,
- zlepšování kvality ovzduší a snižování emisí,
- udržitelné využívání zdrojů energie,
- zkvalitnění nakládání s odpady a odstraňování starých ekologických zátěží,
- omezování průmyslového znečištění a snižování environmentálních rizik,
- zlepšování stavu přírody a krajiny,
- rozvoj infrastruktury pro environmentální vzdělávání, poradenství a osvětu,
- technická pomoc.⁶²

3.5 Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta

Důležitým preventivním nástrojem SPŽP České republiky je environmentální vzdělávání, výchova, osvěta (EVVO) a poradenství. Státní politika životního prostředí definuje tento preventivní nástroj jako dlouhodobý, směřující k omezování budoucích škodlivých dopadů na životní prostředí, které mohou být způsobeny nedostatečnými znalostmi či nízkou nebo nedostatečnou informovaností. S tím úzce souvisí nekompetentnost v rozhodování např. firem, úřadů a institucí. S výchovou je potřeba začít u nejmladší populace obyvatelstva a vhodnou osvětou motivovat dospělé obyvatelstvo. Zcela podceňovanou rolí v této oblasti je rozvoj kompetencí potřebných pro environmentálně odpovědné jednání. To je chápáno jako odpovědné osobní, občanské a profesní jednání v oblastech zacházení s přírodou, přírodními zdroji, odpovědným spotřebitelským chováním a aktivním ovlivňováním nejen svého okolí s využitím všech demokratických prostředků. Předpokladem pro šetrný přístup veřejnosti ke svému okolí je kvalitní způsob poskytování informací a poradenství v oblasti životního prostředí a jeho dílčích částech (ovzduší, voda, půda, apod.). Z hlediska právní úpravy je klíčový zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí.⁶³

⁶² MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *OP Životní prostředí*. [online]. [2013-11-02]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2007-2013/Tematicke-operacni-programy/OP-Zivotni-prostredi>

⁶³ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Státní politika životního prostředí České republiky 2012 - 2020*. [online]. [cit. 2013-11-05]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/>

4 CÍLE ENVIRONMENTÁLNÍ POLITIKY

Z globálního pohledu je formulace cílů environmentální politiky výsledkem politického rozhodnutí. Formulovaných cílů je docilováno rozdílnými nástroji a vycházejí z konceptu udržitelného rozvoje. Cíle bývají zpravidla stanoveny pro jednotlivé složky životního prostředí a škodlivin, pro jednotlivé sektory a odvětví a pro časové horizonty. Základním principem environmentální politiky je princip udržitelného rozvoje.

Hlavním cílem SPŽP je zajistit zdravé a kvalitní životní prostředí pro občany žijící v České republice, výrazně přispět k efektivnímu využívání veškerých zdrojů a minimalizovat negativní dopady lidské činnosti na životní prostředí, včetně dopadů přesahujících hranice státu, a přispět tak k zlepšování kvality života v Evropě i celosvětově. SPŽP uvádí, že k dosažení tohoto cíle je nezbytné, aby politika ochrany životního prostředí, politika ochrany klimatu, energetická koncepce a surovinová politika, potravinová strategie, cíle udržitelného hospodaření a sociální aspekty regionu, stejně tak jako Bezpečnostní strategie ČR, byly navzájem provázány. Všechny výše jmenované strategické dokumenty by měly vycházet ze společné analýzy vnějších vlivů a jejich cíle by měly být vzájemně provázané.

Při stanovování prioritních oblastí a z nich vyplývajících cílů a jejich opatření se vycházelo především z vyhodnocení současného stavu životního prostředí a jeho předpokládaného vývoje, dále z výsledků vyhodnocení plnění předchozí SPŽP (2004 - 2010), z přehledu závazků vyplývajících ze schválené environmentální legislativy EU do roku 2020, avšak pro stanovení priorit byly vybrány ty, které mají největší dopad na zlepšení kvality životního prostředí v České republice. Posledním východiskem pro stanovování cílů v prioritních oblastech bylo plnění nejdůležitějších závazků z vybraných mnohostranných environmentálních smluv, jichž je Česká republika smluvní stranou.

Ochrana a udržitelné využívání zdrojů

Cíle:

- Zajištění ochrany vod a zlepšování jejich stavu,
- prevence a omezování vzniku odpadů a jejich negativního vlivu na životní prostředí, podpora jejich využívání jako náhrady přírodních surovin,

- ochrana a udržitelné využívání půdního a horninového prostředí.

Ochrana klimatu a zlepšení kvality ovzduší

Cíle:

- Snižování emisí skleníkových plynů a omezování negativních dopadů klimatické změny,
- snížení úrovně znečištění ovzduší,
- efektivní a přírodě šetrné využívání obnovitelných zdrojů energie.

Ochrana přírody a krajiny

Cíle:

- Ochrana a posílení ekologických funkcí krajiny,
- zachování přírodních a krajinných hodnot,
- zlepšení kvality prostředí v sídlech.

Bezpečné prostředí

Cíle:

- Předcházení rizik,
- ochrana prostředí před negativními dopady krizových situací způsobenými antropogenními nebo přírodními hrozbami.⁶⁴

Hlavním cílem SRUR, který má současně vzájemnou souvislost s cestovním ruchem a životním prostředím je obsahem třetí oblasti⁶⁵, která má mimo jiné za cíl, posílit zastoupení udržitelného cestovního ruchu ve struktuře místní ekonomiky. Konkrétně se jedná o zvýšení podílu cestovního ruchu v ekonomice jednotlivých regionů a to lepším využitím potenciálu pro rozvoj udržitelného cestovního ruchu. Dalším cílem je zvýšení návštěvnosti regionů včetně prodloužení pobytů i návštěvnické sezóny. To za předpokladu, že cíle bude dosaženo za podpory zvyšování environmentální, technické a estetické kvality infrastruktury a za předpokladu, že bude zachována míra přírodní i kulturní atraktivnosti území jako podmínky pro udržitelný rozvoj rekreace a cestovního ruchu. Předpokládá se, že tento krok má přispět ke zvýšení přitažlivosti

⁶⁴ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Státní politika životního prostředí České republiky 2012 - 2020*. [online]. [cit. 2013-09-14]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/\\$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf)

⁶⁵ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010. s. 47-48. ISBN: 978-80-7212-536-4.

území pro rekreanty i návštěvníky (zejména pomocí zvyšování environmentální kvality nabízených služeb a nepoškozeného přírodního a kulturního dědictví). Součástí opatření bude dále např. podpora organizací cestovního ruchu na regionální a místní úrovni a turistických informačních center, vytváření podmínek pro realizaci šetrných forem cestovního ruchu nebo zavedení jednotlivých státem garantovaných národních standardů kvality poskytovaných služeb v sektoru ubytování.

Ve čtvrté oblasti⁶⁶ má SRUR mj. za cíl udržet a zvýšit ekologickou stabilitu krajiny a podporovat její funkce, zejména udržitelným hospodařením v krajině. Zásadou je prosazování šetrného využívání krajiny a minimalizace negativních zásahů do krajinných systémů tak, aby nebyla narušena ekologická stabilita krajiny, dále podpora realizace vegetačních opatření v krajině. Pro úspěšnou realizaci uvedených opatření bude důležitým faktorem podpora implementace Evropské úmluvy o krajině.

⁶⁶ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010. s. 54-55. ISBN: 978-80-7212-536-4.

5 POLITIKA CESTOVNÍHO RUCHU

5.1 Politika cestovního ruchu

Cestovní ruch je v současné době považován za jedno z nejvýznamnějších odvětví světové ekonomiky a zároveň se stal i nejrychleji rostoucím ekonomickým odvětvím. „*Pouze mezinárodní cestovní ruch generuje roční příjmy přes jeden bilion dolarů a řadí tak cestovní ruch mezi přední exportní odvětví světa (za ropný, chemický a automobilový průmysl). Domácí cestovní ruch je ještě významnější, odhady uvádějí asi pěti procentní přímý podíl cestovního ruchu na celosvětovém HDP.*“⁶⁷ Cestovní ruch je multioborová a průřezová disciplína, na jejímž rozvoji participuje celá řada odvětví, subjekty z veřejné i soukromé sféry a různé obory lidských činností, které svými výkony zabezpečují účast na cestovním ruchu. Z toho plyne, že na politiku cestovního ruchu je nutné nahlížet jako na průřezový obor. Cestovní ruch je ovlivňován např. migrační politikou, dopravní politikou a politikou životního prostředí. Z toho plyne nutná koordinace dílčích politik s politikou cestovního ruchu.⁶⁸ Všeobecně je politika cestovního ruchu řazena do hospodářské politiky, přičemž její význam jak hospodářský tak společenský není zcela doceněný. Veřejnost je informována např. o sociální politice, zdravotní politice atd. Zatímco politice cestovního ruchu taková pozornost ještě věnována není. Přitom cestovní ruch se v průběhu let stává významným nástrojem pro rozvoj regionů, nebo významným aktérem v oblasti zaměstnanosti aj.

Systém politiky cestovního ruchu je v různých zemích odlišný a závisí na politickém uspořádání země. Rozvoj cestovního ruchu také ovlivňuje i stabilita podmínek pro podnikání a úroveň veřejné správy.⁶⁹

Cestovní ruch jako předmět politiky cestovního ruchu lze definovat z ekonomického, geografického, sociologického a ekologického hlediska. Dále lze při definování

⁶⁷ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2014 – 2020*. [online]. [cit. 2013-12-01]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/dac4627c-c5d4-4344-8d38-f8de43cec24d/Koncepce-statni-politiky-cestovniho-ruchu-v-CR-na-obdobi-2014-2020.pdf>

⁶⁸ Tamtéž

⁶⁹ TITTLBACHOVÁ, Š. *Turismus a veřejná správa*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 11. ISBN: 978-80-247-3842-0.

cestovního ruchu vycházet z různých přístupů. Např. institucionální, historický nebo manažerský.⁷⁰

Definice jsou odlišné, jednotná definice politiky cestovního ruchu neexistuje. Za politiku cestovního ruchu je možné považovat vědomou podporu a tvorbu cestovního ruchu, kterou uskutečňují různá společenství, pomocí ovlivňování daností, relevantních pro cestovní ruch.⁷¹ Oproti tomu následující definice je konkrétnější. Politika cestovního ruchu je „*soubor opatření veřejných institucí na všech úrovních politického jednání, které přímo nebo nepřímo, vědomě nebo nevědomě, určují utváření a podobu turismu.*“⁷² Politikou cestovního ruchu můžeme rozumět „*umění řídit stát*“, nebo může být politika chápána jako „*správa věcí veřejných*“ či „*způsob realizace veřejného zájmu*“. Časté je také označení politiky jako „*vědomé podpory*“ nebo „*proces a metoda závazného rozhodování*“. Předešlé oblasti pak vytváří celek, kterým se politika cestovního ruchu zabývá.⁷³

Základním dokumentem shrnujícím politiku cestovního ruchu České republiky je Koncepce státní politiky cestovního ruchu. Koncepce vymezuje povinnosti a kompetence jednotlivých aktérů cestovního ruchu a také shrnuje nejvýznamnější opatření pro rozvoj cestovního ruchu. Z tohoto důvodu by kraje, svazky obcí, organizace cestovního ruchu a další subjekty, vytvářející vlastní koncepční dokumenty pro oblast cestovního ruchu, měly při jejich tvorbě vždy dbát na to, aby jejich dokumenty byly v souladu s touto Koncepcí.

Směry politiky cestovního ruchu jsou podrobněji rozpracovány v Koncepci státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2007–2013 (schválena v listopadu 2007), která představuje stěžejní koncepční dokument České republiky pro oblast cestovního ruchu.⁷⁴

⁷⁰ PÁSKOVÁ, M. *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009, s. 22. ISBN: 978-80-7435-006-1.

⁷¹ NĚMČANSKÝ, M. *Odvětví cestovního ruchu-vybrané kapitoly I. Díl*. Karviná: Slezská univerzita, 1999, s. 167. ISBN: 80-7248-034-0.

⁷² MUNDT, K. In. PALÁTKOVÁ, M. *Ekonomika turismu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 174. ISBN: 978-80-2473748-5.

⁷³ HOLEŠÍNSKÁ, A. *Destinační management jako nástroj regionální politiky cestovního ruchu*. [online]. Brno, 2010. [cit. 2013-08-24]. Disertační práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, Vedoucí disertační práce: Jiří Vystoupil. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/21026/esf_d/

⁷⁴ GALVASOVÁ, I. et. al. *Průmysl cestovního ruchu*. Praha: MMR, 2008, s. 216-217. ISBN: 978-80-87147-06-1.

5.2 Regulace a přístupy k politice cestovního ruchu

V počátcích rozvoje cestovního ruchu neexistovala žádná regulující omezení. Cestovní ruch byl poznamenán úplnou volností, žádné příkazy ani zákazy neexistovaly. Snahy ovlivňovat cestovní ruch se začaly objevovat až v souvislosti s hospodářskou krizí a válkami a ekonomickými důsledky z toho plynoucími. Nejdříve vznikala profesní sdružení a zájmové organizace s cílem ovlivňovat rozvoj aktivit v cestovním ruchu. Po první světové válce se do této problematiky vložil stát. Ohrožení cílů soukromých podnikatelů v cestovním ruchu i celého hospodářství v důsledku válek a hospodářských krizí, měly za následek nevyhnutelnost společného ovlivňování pomocí politiky cestovního ruchu.

Názory na nutnost či vhodnost regulace ekonomických aktivit v cestovním ruchu vycházejí ze dvou přístupů. Liberální přístup klade důraz na roli trhu bez vnějších zásahů. Tzn. bez zasahování nějaké kolektivní autority. Stát má vytvářet základní předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu, neboli vykonávat ty činnosti, jenž nemůže zajistit trh. Jedná se např. o vytvoření podmínek fungování trhu, vymezení vlastnických práv či zabezpečování veřejných statků. Intervencionistický přístup, jehož základem je regulace ekonomických aktivit ze strany státu či jiných hospodářsko-politických autorit, klade důraz na vládní intervence. Výše zmíněné přístupy se staly teoretickým východiskem pro koncepcie hospodářské politiky, resp. politiky cestovního ruchu.

Politika cestovního ruchu může být obecně vytvářena použitím jednoho ze dvou základních přístupů. Jedná se o přístup pragmatický a koncepční. Pragmatický přístup představuje jednání na základě existující situace. Pragmatická politika je poznamenána nekonceptností, to znamená, že neexistuje státní koncepce. Zásahy do odvětví se uskutečňují až při vzniklých negativních situacích. Tento přístup se využívá ve fázi rozvoje cestovního ruchu, poté přejde do formy koncepční politiky.

Oproti tomu koncepční politika cestovního ruchu je určena koncepcí. Tato politika je založena na konceptu a strategii, ve které jsou určeny cíle, opatření a podmínky pro jejich dosažení. Koncepční politika vymezuje kompetence mezi hlavními aktéry. Nevýhodou daného přístupu může být nepružnost ve fungování organizačních struktur,

daná nastavením těchto struktur v koncepčním dokumentu bez jejich aktualizace v návaznosti na probíhající změny.⁷⁵

Politika cestovního ruchu může být vytvářena i použitím tzv. liberálního přístupu, kdy stát vytváří jen legislativní, společenské a ekonomické podmínky pro privátní sektor. Stát reguluje cestovní ruch, pokud to vyžadují další státní politiky a při možném tržním selhání.⁷⁶

5.3 Základní principy politiky cestovního ruchu

Státní politika cestovního ruchu uplatňuje mnoho principů. Sleduje tím, určitý základní předpoklad pro nastartování procesů, jenž by měl ovlivnit chování aktérů cestovního ruchu. Níže jsou uvedeny a stručně popsány vybrané principy, o kterých se předpokládá, že přispějí k určité žádoucí efektivnosti politiky cestovního ruchu. Další principy je možné nalézt v dokumentu Státní koncepce cestovního ruchu v České republice 2014-2020.

Princip flexibility

Je princip založený na možnosti pružně reagovat na změny vnějších podmínek. Tzn. Cíle politiky cestovního ruchu realizovat prostřednictvím ročních akčních plánů.

Princip územní koncentrace

Tento princip má smysl pro podporu oblastí mající vysoký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu. Princip přispěje k soustředění se veřejné podpory do vybraných středisek cestovního ruchu a má za cíl posílení účinnosti, účelnosti a efektivity politiky cestovního ruchu.

Přeshraniční kontext podpory cestovního ruchu

Další významný princip je posílení příhraničního rozměru podpory cestovního ruchu. Principiálně půjde o zlepšení spolupráce přeshraničních regionů, zintenzivnění vazeb na zahraniční partnery, sdílení přístupů a zkušeností a vytváření nadnárodních sítí. Princip

⁷⁵ VYSTOUPIL, J., M. ŠAUER. *Základy cestovního ruchu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 102-104. ISBN: 80-210-4205-2.

⁷⁶ TITTEBACHOVÁ, Š. *Turismus a veřejná správa*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 14. ISBN: 978-80-247-3842-0.

nadnárodní a meziregionální spolupráce je významný v aktivitách zaměřených na řízení a koordinaci destinací cestovního ruchu, marketing a na podporu lidských zdrojů.⁷⁷

Princip subsidiarity

Princip je založený na respektu rozhodovacích procesů národního a regionálního rozměru problematiky cestovního ruchu. Při nerespektování regionálních kompetencí institucí a aktérů dochází k neefektivním výsledkům. Konkrétní strategie podpory cestovního ruchu musí vznikat na regionální úrovni.

Princip kondicionalit

Na základě principu kondicionalit by měli být stanoveny podmínky a kritéria pro podporu konkrétních projektů v oblasti cestovního ruchu. Smyslem podmínek je zabránit podpoře takových projektů, které nejsou součástí řešení dané problematiky.

5.4 Trvale udržitelný cestovní ruch

V odvětví cestovního ruchu se otázka životního prostředí začíná objevovat na přelomu 80. a 90. let 20. století, ta je později definovaná jako trvale udržitelný rozvoj. Trvale udržitelný rozvoj reaguje na požadavek uspokojování potřeb současné generace, za předpokladu neničení zdrojů pro potřeby generace budoucí. Pod pojmem trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu je možné rozumět uspokojení potřeb současných turistů a hostitelských regionů s ohledem na ochranu a zhodnocení příležitostí pro budoucnost. Z environmentálního pohledu je cestovní ruch jev, jenž je úzce spojen s životním prostředím, bezprostředně působící na prostředí destinací, přilehlé oblasti, vývoj místních ekosystémů, regionů i národů. Dopady cestovního ruchu na výše vyjmenované, mohou být podle charakteru jejich dopadu klasifikovány jako globální, národní, regionální a lokální. Přičemž veškeré dopady jsou buď vratné, nebo nevratné. Dopady cestovního ruchu jsou různorodé, mohou přinést jak užitek, např. ve smyslu tvorby pracovních míst i degradaci.

⁷⁷ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2014 – 2020*. [online]. [cit. 2014-01-09]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/dac4627c-c5d4-4344-8d38-f8de43cec24d/Koncepce-statni-politiky-cestovniho-ruchu-v-CR-na-obdobi-2014-2020.pdf>

Mezi tři hlavní oblasti, na které má cestovní ruch určitý dopad ať pozitivní nebo negativní patří přírodní prostředí, sociálně – kulturní prostředí a ekonomické prostředí.

Intenzivní působení cestovního ruchu v negativním slova smyslu a následné hromadění problémů je zapříčiněno většinou nekonceptností rozvoje území a selháním veřejné správy, která hraje v této problematice významnou roli. Řešením je spolupráce. Veřejná správa by měla působit jako iniciátor a koordinátor, musí akceptovat podnikatele i veřejnost a hledat společnou vizi řešení.⁷⁸

Obecné principy trvale udržitelného rozvoje do oblasti cestovního ruchu se snaží prosazovat instituce, konkrétně Evropská unie a vlády i firmy a jednotlivci.⁷⁹ Hlavní zodpovědnost za vytvoření podmínek pro udržitelný cestovní ruch je na jednotlivých státech. Jak tuto myšlenku uchopí, zpracují a zrealizují je svrchovanou záležitostí každého jednotlivého státu. Všechny země mají vědomost o udržitelnosti cestovního ruchu a považují toto za klíčový faktor, ale žádný stát nemá pro udržitelnou turistiku k dispozici konkrétní strategii.⁸⁰

Koncepce státní politiky cestovního ruchu na období 2007 – 2013 uvádí pro plánování udržitelného rozvoje cestovního ruchu v České republice použití doporučení organizace UNWTO a WTTC „Agenda 21 pro cestovní ruch a průmysl cestovního ruchu“, která popisuje dílčí úkoly a postupy pro aplikaci Agendy 21 v sektoru cestovního ruchu.

Koncepce respektuje v obecnější rovině environmentální požadavky na politiku cestovního ruchu. Požadavky, které se týkají udržitelnosti cestovního ruchu např. na ekologičtější projekty, jsou specifikovány v jednotlivých opatřeních a aktivitách Koncepce.⁸¹

⁷⁸ GALVASOVÁ, I. et. al. *Průmysl cestovního ruchu*. Praha: MMR, 2008, s. 44-55. ISBN: 978-80-87147-06-1.

⁷⁹ GALVASOVÁ, I. et. al. *Průmysl cestovního ruchu*. Praha: MMR, 2008, s. 59. ISBN: 978-80-87147-06-1.

⁸⁰ BRANDL, K. *Udržitelný cestovní ruch a ochrana přírody*. [online]. Rakousko: Agentura životního prostředí, 2011. [cit. 2014-01-09]. Dostupné z: <http://www.surf-nature.eu/>

⁸¹ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2007– 2013*. [online]. [cit. 2014-01-09]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/fe9ed7fd-a7b8-43f3-95ae-e0adbbbbc0e5/III-_Koncepce_7-11-07.pdf

Pro přehled jsou uvedeny obecně akceptovatelné cíle udržitelného cestovního ruchu dle UNWTO:

- Nepoškozená krajina a přírodní prostředí a jejich ochrana,
- optimální využívání přírodních zdrojů pro rozvoj cestovního ruchu,
- regionálně zaměřená ekonomika a tvorba společensko-ekonomického užitku, (zaměstnanost)
- respekt ke kulturním tradicím a vlastní vývoj kultur v destinacích,
- lidé v turisticky exponovaných oblastech musí být rovnocenným partnerem v rozhodovacích procesech s dostatkem a možností přístupu ke kvalitním informacím,
- implementace environmentálních řídicích systémů a udržitelných regionálních strategií.⁸²

⁸² BRANDL, K. *Udržitelný cestovní ruch a ochrana přírody*. [online]. Rakousko: Agentura životního prostředí, 2011 [cit. 2014-01-09]. Dostupné z: <http://www.surf-nature.eu/>

6 NOSITELÉ POLITIKY CESTOVNÍHO RUCHU

Soukromý neboli podnikatelský sektor vykonává většinu aktivit v cestovním ruchu. Jeho cílem je maximální zisk, primárně příliš neřeší dopady své činnosti na obyvatele či přírodní prostředí. Proto je úkolem veřejné správy vytyčit potřebné směry rozvoje odvětví a koordinovat činnost jednotlivých aktérů tak, aby užitek z jejich realizovaných aktivit byl co největší. Každá úroveň veřejné správy má odlišné kompetence i nástroje, kterými svého cíle může dosáhnout.⁸³

System organizace a řízení turismu v České republice je tvořený národní, regionální a místní úrovní. Odvíjí se od struktury a jednotlivých úrovní veřejné správy a legislativního rámce. Vzájemné kompetence a vztahy mezi institucemi jsou na horizontální a vertikální úrovni. Jsou zajištěny platnými legislativními i nelegislativními opatřeními a nástroji, včetně finančních nástrojů, které představují finanční rámec pro fungování celého systému cestovního ruchu.⁸⁴

Pro uskutečnění realizace politiky cestovního ruchu je nutné institucionální zajištění. To je možné rozdělit na národní, regionální a místní úroveň. System institucí, podílejících se na realizaci politiky cestovního ruchu označujeme za nositele politiky. Nositelé politiky cestovního ruchu pro naplnění své činnosti používají nástroje, díky nimž je možné prosadit cíle dané politiky. Nositeli mohou být veřejně - právní instituce (stát, obce), soukromně - právní instituce (svazy, sdružení) a volně seskupené zájmové skupiny (akční sdružení). Za nositele politiky cestovního ruchu definované z územního hlediska je možné považovat nositele mezinárodní politiky (OECD, WTO), nositele národní politiky (CzechTourism), nositelé regionální a místní politiky a nositelé profesní politiky.⁸⁵

Oblast řízení cestovního ruchu není v ČR právně upravena, respektive není vytvořen systém organizace cestovního ruchu, který by umožnil definovat role, kompetence

⁸³ GALVASOVÁ, I. et. al. *Průmysl cestovního ruchu*. Praha: MMR, 2008, s. 187. ISBN: 978-80-87147-06-1.

⁸⁴ PALÁTKOVÁ, M. *Ekonomika turismu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 175. ISBN: 978-80-247-3748-5.

⁸⁵ NĚMČANSKÝ, M. *Odvětví cestovního ruchu-vybrané kapitoly I. Díl*. Karviná: Slezská univerzita, 1999, s. 171. ISBN: 80-7248-034-0.

a odpovědnosti jednotlivých nositelů politiky cestovního ruchu a zajistil koordinovaný rozvoj cestovního ruchu a provázanost realizovaných opatření a aktivit. To je v současné době pokládáno za největší problém.

6.1 Národní úroveň

Ústava České republiky rozděluje orgány státní moci na zákonodárné, výkonné a soudní. Moc zákonodárná představuje Parlament České republiky tvořený dvěma komorami – Poslaneckou sněmovnou a Senátem. Parlament hraje významnou roli v legislativním procesu ve vztahu k právním normám v oblasti cestovního ruchu. Poslanecká sněmovna a Senát zřizují výbory a komise. Ty mají pouze poradní, konzultační a pracovní funkci při řešení legislativy.

Za dobu existence České republiky nebyl zřízen zvláštní výbor pro cestovní ruch. Palátková uvádí, že cestovní ruch byl řešen jen v rámci podvýborů při hospodářském výboru Poslanecké sněmovny (Podvýbor pro obchod a cestovní ruch v letech 1998-2002, Podvýbor pro krizové regiony a cestovní ruch v období 2002-2006) nebo při Výboru pro hospodářství, zemědělství a dopravu (Podvýbor pro cestovní ruch v období 2005-2008) jako organizační složka Senátu. V letech 2006-2010 kdy nebyl zvláštní podvýbor pro cestovní ruch zřízen, byl řešen jen v rámci související agendy a to v Podvýboru pro regionální rozvoj a využívání fondů EU při Výboru pro veřejnou správu a regionální rozvoj Poslanecké sněmovny. Ve volebním období, konkrétně období 2010-2014 došlo k zřízení Podvýboru pro cestovní ruch v rámci Výboru pro veřejnou správu a regionální rozvoj. V poslanecké sněmovně i senátu působí výbory, jejichž činnost se oblasti cestovního ruchu určitým způsobem dotýká.

Vláda se politicky zodpovídá poslanecké sněmovně a k výkonu vládních pravomocí vládě slouží ministerstva a jimi zřízené úřady. Činnost ministerstev řídí, kontroluje a sjednocuje vláda. Ministerstva připravují koncepce příslušných rezortů, návrhy zákonů a dalších předpisů a zajišťují rozvoj mezinárodní spolupráce. V agendě každého ze čtrnácti ministerstev lze najít přesah do cestovního ruchu, např. Ministerstvo

životního prostředí. Na národní úrovni existují i další orgány jako je CzechTourism, Český statistický úřad, CzechInvest, Centrum pro regionální rozvoj atd.⁸⁶

Ministerstvo pro místní rozvoj

Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) je dle zákona 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky je mj. ministerstvo definováno jako ústřední orgán státní správy pro oblast regionální politiky a cestovního ruchu. Zákon dále uvádí, že ministerstvo spravuje finanční prostředky k zabezpečování regionální politiky státu, koordinuje činnost dalších ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy při zabezpečování regionální politiky státu, zabezpečuje informační metodickou pomoc městům, obcím a jejich sdružením a v neposlední řadě zajišťuje činnosti spojené se zapojováním územně samosprávních celků do evropských regionálních struktur.⁸⁷

MMR je metodickým a koordinačním orgánem pro všechny subjekty působící v oblasti cestovního ruchu, jak uvádí zákon. Nástrojem pro činnost ministerstva v oblasti cestovního ruchu je Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2007-2013, představující střednědobý strategický dokument, vycházející především z rozvojových možností cestovního ruchu v České republice. MMR využívá i jiné nástroje, jimiž jsou legislativní nástroje, které uplatňuje při vytváření podmínek pro rozvoj cestovního ruchu v České republice. Pomocí jasných pravidel se snaží dosáhnout lepší ochrany spotřebitele, dále stanovuje pravidla pro provoz cestovních kanceláří a agentur.

Ministerstvo se významným způsobem zapojuje do aktivit mezinárodních organizací v oblasti cestovního ruchu a svoji činnost prezentuje na odborných konferencích a veletrzích cestovního ruchu prostřednictvím CzechTourism (České centrály cestovního ruchu). Ministerstvo také realizuje řadu projektů financovaných ze strukturálních fondů EU, které přispívají k rozvoji cestovního ruchu v České republice.⁸⁸

⁸⁶ PALÁTKOVÁ, M. *Ekonomika turismu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 181-182. ISBN: 978-80-247-3748-5.

⁸⁷ Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky

⁸⁸ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Podpora regionů a cestovní ruch*. [online]. [cit. 2013-12-28]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch>

Agentura CzechTourism

Agentura CzechTourism je příspěvkovou organizací MMR České republiky. Agentura je nejvýznamnější destinační společností v České republice. Základním cílem CzechTourism je propagace České republiky jako destinace cestovního ruchu v zahraničí i v České republice a marketingová podpora. Nemá žádné kompetence ve vztahu k obcím či krajům, její role je spíše koordinační a metodická. V této souvislosti vyvstává problémem, který je v České republice předmětem diskuzí a to, že neexistuje jednoznačný model organizační struktury organizace cestovního ruchu. Pokud by tento systém byl vhodně nastaven, CzechTourism by se stala centrální marketingovou organizací s návazností po nejmenší celky. Z environmentálního pohledu agentura podporuje tvorbu produktů cestovního ruchu se šetrným přístupem k životnímu prostředí.⁸⁹

Pracovní skupina pro udržitelný rozvoj regionů, obcí a území

Pracovní skupina pro udržitelný rozvoj regionů, obcí a území je jedním z pracovních orgánů Rady vlády pro udržitelný rozvoj (viz kap. 2.1). Pracovní skupina působí v gesci Ministerstva pro místní rozvoj. Pracovní skupina pro udržitelný rozvoj regionů, obcí a území se schází pravidelně 4krát ročně. Pracovní skupina je složena ze zástupců jednotlivých krajů a obcí, resp. jejich svazků a sdružení. Dalšími členy jsou zástupci resortů (MMR, MŽP, ČSÚ aj.), zájmových a neziskových organizací. Úkolem pracovní skupiny je zajistit informovanost krajů o otázkách udržitelného rozvoje a podpora zapojení krajů a dalších subjektů na regionální a místní úrovni do procesu implementace Strategie udržitelného rozvoje České republiky. Pracovní skupina řeší mj. problémy s implementací strategických dokumentů na úrovni krajů a obcí. Podporuje tvorbu indikátorů udržitelného rozvoje.⁹⁰

⁸⁹ CZECH TOURISM. *Základní informace*. [online]. © 2005-2013 [cit. 2013-12-29]. Dostupné z: <http://www.czechtourism.cz/o-czechtourism/zakladni-informace/>

⁹⁰ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Pracovní skupina pro udržitelný rozvoj*. [online]. [cit. 2013-12-28]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Microsites/PSUR/Pracovni-skupina-pro-udrzitelny-rozvoj-regionu,-ob>

6.2 Regionální úroveň

Na regionální úrovni spadá oblast cestovního ruchu do kompetence jednotlivých krajských úřadů. Institucionální zajištění na regionální úrovni není zcela vyjasněno, a to z důvodů působení více typů subjektů. Prvním subjektem jsou kraje, reprezentované krajskými úřady, které disponují kompetencemi na regionální úrovni.⁹¹ Krajské úřady mají povinnost a zodpovědnost za realizaci rozvoje kraje, vypracovávají programy rozvoje svého území, jejichž součástí pouze „mohou“ být i programy rozvoje cestovního ruchu. V souvislosti s rozdělením České republiky na osm regionů soudržnosti NUTS II je zastupitelstvům kraje vyhrazeno volit zástupce kraje do regionálních rad regionů soudržnosti.

Druhým subjektem jsou organizace, jejichž účelem je reprezentovat turistické regiony a turistické oblasti. Rozdělení na základě turistického potenciálu, tedy na turistické regiony a oblasti funguje od roku 1999. První subjekt, resp. činnost krajů se řídí zákonem o krajích, ten neukládá povinnost rozvíjet cestovní ruch na území kraje ani neupravuje financování jeho rozvoje. Dále zmíněný druhý subjekt má odlišné právní formy, zaměření i kompetence a vznik organizací je obvykle iniciován zdola. Výjimku tvoří příspěvkové organizace, které zřídí kraj či obec. Turistické regiony nemají vymezeny administrativní hranice, rozhodující je strana poptávky a nabídky. Vzhledem k významu regionální úrovně, ve smyslu řízení, se regionální úroveň v České republice stává zdrojem problémů.

- Teritorium kraje se nemusí nutně krýt s teritoriem turistického regionu (jeden kraj zahrnuje dva turistické regiony),
- marketing turistických regionů a jeho financování,
- absence a nejednotnost institucí řídící turistické regiony a oblasti,
- složitější statistické sledování a absence řady údajů, vysoké nároky a tlak ke spolupráci jednotlivých krajů na projektech přesahující hranice krajů.⁹²

⁹¹ Na základě zákona č. 129/2000 Sb., o krajích nebo zákona č. 131/2000Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů

⁹² PALÁTKOVÁ, M. *Ekonomika turismu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 184-185. ISBN: 978-80-247-3748-5.

Asociace krajů České republiky

Asociace krajů České republiky (AKČR) je zájmová, nestranická, dobrovolná a nevládní organizace, sdružující kraje České republiky. Vznikla v roce 2001 jako zájmové sdružení právnických osob. Prvořadým cílem AKČR je hájit a prosazovat společné zájmy krajů, přičemž společný cíl krajů je péče o všestranný rozvoj území a péče o potřeby občanů v něm žijících. AKČR sdružuje celkem čtrnáct krajů, tudíž má 14 členů. Členy jsou zároveň i všechny regiony. Zástupcem jednotlivých krajů je hejtman, který je v případě potřeby vysílán na zasedání Rady, která je vrcholným orgánem Asociace. Rada má právo zřizovat komise jako své poradní orgány. Rada zřídila kolem třinácti komisí např. Komisi pro cestovní ruch, dopravu, financování krajů, veřejnou správu, životní prostředí a zemědělství atd. Spolu s komisemi pracují pracovní skupiny pro legislativu a pro záležitosti týkající se evropských fondů.⁹³

Asociace turistických regionů České republiky

Asociace turistických regionů České republiky (ATUR) je taktéž zájmová, nestranická, dobrovolná a nevládní organizace. Vznikla jako zájmové sdružení právnických osob. ATUR má celostátní působnost na území České republiky. ATUR sdružuje celkem třináct členských organizací. Hlavním cílem Asociace je hájení, prosazování a zastupování společných zájmů svých členů, které souvisejí s aktivitami turistických regionů, marketingem, tvorbou produktů, investicemi, dopravou, rozvojem služeb a vzděláváním lidských zdrojů. Asociace pro prosazování svých zájmů a potřeb spolupracuje s Ministerstvem pro místní rozvoj, Českou centrálou cestovního ruchu a dalšími subjekty, které působí v oblasti cestovního ruchu. Řádnými členy se mohou stát právnické osoby, jejichž náplň je organizace destinačního managementu a řízení rozvoje cestovního ruchu v turistických regionech a oblastech.⁹⁴

⁹³ ASOCIACE KRAJŮ ČESKÉ REPUBLIKY. *Asociace krajů České republiky*. [online]. © 2013 [cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.asociacekrajů.cz/akcr/>

⁹⁴ ATUR CZ. *Programové prohlášení Asociace turistických regionů České republiky - ATUR CZ*. [online]. © 2000-2014 [cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.atur.cz/redakce/index.php?clanek=1039&xuser=&lanG=cs&slozka=3883>

6.3 Místní úroveň

Na místní úrovni patří oblast cestovního ruchu do kompetence jednotlivých měst a obcí. Místní úroveň je tedy tvořena městy, obcemi a sdruženími obcí. Jedním ze základních posláních obcí je odpovědnost za celkový rozvoj obce, ale povinnost rozvíjet a podporovat turismus neexistuje, stejně tak jako na regionální úrovni.⁹⁵

Ale skutečnost, že obce mohou zcela zásadním způsobem zasahovat do rozvoje cestovního ruchu je nediskutovatelná. Jako odvětví je cestovní ruch komplexním odvětvím a je tedy žádoucí spojovat snahy více obcí, čímž se zvýší efekt realizovaných aktivit. Obce mohou spolupracovat různými způsoby, důležitý je vždy cíl. Nezastupitelnou úlohu má i spolupráce obcí s různými sdruženími a s podnikateli, kdy může být realizováno větší spektrum aktivit a cíleným způsobem tak napomáhat k rozvoji cestovního ruchu na místní úrovni.⁹⁶

⁹⁵ STŘÍBRNÁ, M. *Spolupráce veřejné správy a privátního sektoru v cestovním ruchu*. [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2007. s. 9. [cit. 2014-01-02]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/18d504b8-c3db-4d9e-aba8.../GetFile3_1.pdf

⁹⁶ GALVASOVÁ, I. et. al. *Průmysl cestovního ruchu*. Praha: MMR, 2008, s. 210. ISBN: 978-80-87147-06-1.

7 VYBRANÉ NÁSTROJE POLITIKY CESTOVÍHO RUCHU

Obecně lze vymezit nástroje jako pomůcku k určitému výkonu. Veřejná správa v oblasti rozvoje cestovního ruchu využívá standardní rozvojové nástroje regionální politiky. Jsou jimi nástroje nefinanční např. administrativní nástroje (zejména legislativa), institucionální nástroje (instituce, strategické plánování, programování, řízení rozvoje), věcné a jiné nefinanční nástroje (poradenství, propagace). Dále nástroje finanční např. neinvestiční a investiční pobídky (dotace, granty, úvěry, záruky), kapitálové podílnictví, daňová zvýhodnění (daňové prázdny, slevy na daních) a rozpočtová zvýhodnění (dotace).⁹⁷ Nástroje čili prostředky, které politika cestovního ruchu na prosazení svých cílů uplatňuje, se současně stávají jejími ovlivňujícími činiteli. Dosažení cílů ovlivňuje vhodnost zvolených nástrojů, přiměřenost cíle a nástrojů a jejich vzájemný soulad. Na druhé straně použitelné nástroje omezují možnosti racionální volby cíle a vyžadují tzv. kombinovatelnost cílů a nástrojů.⁹⁸

Nástroje působící na oblast cestovního ruchu mohou být dvojího typu. Jedná se o nástroje, které přímo a účelně působí na tuto oblast a nástroje, které oblast ovlivňují zprostředkovaně. Zprostředkovaně z důvodu provázanosti cestovního ruchu s jinými hospodářskými odvětvími, jejichž opatřeními je cestovní ruch ovlivňován. Zejména se jedná o opatření v oblasti regionální politiky, dopravy, životního prostředí atd.

Literatura uvádí, že v praktické politice cestovního ruchu se využívají instrumenty v podobě ekonomických nástrojů, legislativních nástrojů, institucionálních a administrativních nástrojů a nezastupitelnou roli mají nástroje strategického plánování.⁹⁹

Pro splnění cíle práce jsou nástroje politiky cestovního ruchu strukturovány stejně, jako nástroje environmentální politiky.

⁹⁷ GALVASOVÁ, I. et. al. *Průmysl cestovního ruchu*. Praha: MMR, 2008, s. 211. ISBN: 978-80-87147-06-1.

⁹⁸ NĚMČANSKÝ, M. *Odvětví cestovního ruchu-vybrané kapitoly I. Díl*. Karviná: Slezská univerzita, 1999, s. 169. ISBN: 80-7248-034-0.

⁹⁹ VYSTOUPIL, J., ŠAUER, M. *Základy cestovního ruchu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 105-106. ISBN: 80-210-4205-2.

7.1 Normativní (administrativně-právní) nástroje

Základní formou administrativního řízení je právní regulace. Legislativní nástroje politiky cestovního ruchu představují veškeré příkazy, nařízení a zákony ovlivňující danou oblast. Administrativní nástroje jsou spojovány s usměrňováním či regulací politiky. Lze tvrdit, že úzce souvisejí s legislativními opatřeními. Za jediný zákon, který je nedostatečný v dané oblasti a bezprostředně se týkající cestovního ruchu je Zákon č. 159/1999 Sb. o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu. Zákon vymezuje hlavní pojmy z oblasti cestovního ruchu. Konkrétně definuje co je zájezd, cestovní kancelář, cestovní agentura a zákazník. Dále vymezuje detaily pro činnost cestovní agentury a cestovní kanceláře. Zákon obsahuje i informace o horské službě a jejích činnostech a upravuje i oblast lyžařských areálů.¹⁰⁰

Stát by měl vytvářet příznivé podmínky pro podnikání v cestovním ruchu. Otázka legislativní úpravy cestovního ruchu je značně komplikovaná. Problematika cestovního ruchu se odráží v oblasti občanského práva, obchodního práva i evropského práva. Odvětví cestovního ruchu se z legislativního pohledu dotýká i dalších právních předpisů, např. o dopravě, životním prostředí, památkové péči, ubytování atd. Nejzávažnější problém ale představuje nepřijetí nově navrženého zákona o podpoře cestovního ruchu, kterým by mohlo dojít k výraznému posunu v problematice legislativy cestovního ruchu.

Návrh věcného záměru zákona o podpoře rozvoje cestovního ruchu

Na návrhu zákona spolupracuje vedle Ministerstva pro místní rozvoj, Komise pro cestovní ruch, Asociace krajů České republiky, zástupci krajů, profesní organizace z oblasti cestovního ruchu a odborná veřejnost.

Návrh nového zákona pro oblast cestovního ruchu se snaží reagovat na dlouhodobý problém neexistence funkčního nástroje, který by potřebné procesy uvnitř odvětví cestovního ruchu podpořil. Současný stav legislativních i nelegislativních opatření a samoregulace nepřináší podstatné změny v chování aktérů cestovního ruchu. Celý

¹⁰⁰ Zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu, ve znění pozdějších předpisů

system je nestabilní a nemá vyjasněné kompetence. Současná legislativa¹⁰¹ svěřuje odpovědnost za rozvoj cestovního ruchu MMR a územně samosprávným celkům, ale nedefinuje role, kompetence a odpovědnosti jednotlivých nositelů politiky cestovního ruchu. Nelze tak zajistit koordinovaný rozvoj cestovního ruchu a provázanost realizovaných opatření a aktivit. Problematika regulace cestovního ruchu v České republice je stále předmětem diskuzí a plánů. Účelem zavedení regulace v cestovním ruchu je definovat doposud chybějící systém řízení cestovního ruchu, včetně organizační struktury, kompetencí a odpovědnosti subjektů působících v oblasti cestovního ruchu na předem definovaných stěžejních úrovních (stát - kraj - oblast), s cílem zajistit efektivní rozvoj cestovního ruchu. Hlavním cílem zákona je vytvoření funkčního systému organizace a řízení cestovního ruchu na všech úrovních, zlepšení koordinace činností jednotlivých aktérů v cestovním ruchu a zlepšení přístupu subjektů na trh cestovního ruchu. Přijetím zákona o podpoře rozvoje cestovního ruchu by došlo:

- K uznání cestovního ruchu jako významného odvětví národního hospodářství,
- k vytvoření organizační struktury cestovního ruchu (horizontální i vertikální systém řízení),
- ke specifikování kompetencí subjektů implementujících politiku cestovního ruchu a vymezení jejich činností,
- k podpoře vymahatelnosti strategických dokumentů,
- k zavedení indikátorů pro sledování dopadu realizovaných opatření,
- k zajištění provázanosti priorit a strategií národních a regionálních strategických dokumentů v oblasti cestovního ruchu,
- k nastavení systému rozvoje cestovního ruchu včetně jeho financování.¹⁰²

Ministerstvo financí s navrhovaným zákonem nesouhlasí, tvrdí, že legislativní změna v této oblasti by přinesla zvýšení výdajů pro státní rozpočet v řádech stovek milionů korun. Zákon o cestovním ruchu je připravován jako nástroj implementace Koncepce, bez jehož schválení není možné zajistit efektivní realizaci schválených opatření.

¹⁰¹ Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky; Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích; Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích; Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰² HOZDECKÝ, A. *Návrh věcného záměru zákona o podpoře rozvoje cestovního ruchu*. [online]. [cit. 2014-01-18]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/ria/databaze/VZZ-o-podpore-cestovniho-ruchu.pdf>

Důvodem je nelegislativní charakter Koncepce a nejasně stanovené kompetence mezi subjekty státní správy a samosprávy podílející se na rozvoji cestovního ruchu.

Hlavními cíli zákona je podpora principu destinačního managementu, podpora partnerství – zapojení všech dotčených subjektů do řízení destinace, ustanovení „organizační struktury“ cestovního ruchu, definování úkolů/kompetencí destinačních společností na jednotlivých úrovních a udržení stávajících přínosů cestovního ruchu pro ekonomiku.

Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2007 – 2013 dle SEA

Ministerstvo pro místní rozvoj jako předkladatel Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2007 – 2013 (dále jen Koncepce) posoudilo vlivy Koncepce v souladu se zákonem č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí. Posuzování bylo prováděno průběžně se zpracováním Koncepce, metodou porovnávání možného vlivu priorit a opatření z ní plynoucích, na stanovené referenční cíle ochrany životního prostředí. Součástí posuzování bylo i hodnocení z hlediska dopadů na evropsky významné lokality a ptačí oblasti (NATURA 2000).

Oznámení koncepce bylo zpracované jako ucelený dokument se všemi jeho náležitostmi jak uvádí zákon a předáno Ministerstvu životního prostředí. Poté se návrh Koncepce včetně vlivů na životní prostředí zveřejnil v Informačním systému SEA a byl rozeslán dotčeným správním úřadům a územním samosprávným celkům. Ministerstvo životního prostředí vydalo k návrhu Koncepce souhlasné stanovisko a to za dodržení určitých podmínek, jimiž jsou:

- Sledování dopadů implementace Koncepce na životní prostředí a veřejné zdraví,
- zohlednění problematiky životního prostředí a veřejného zdraví ve výběru projektů,
- při realizaci jednotlivých projektů zohlednit podmínky navržené pro jednotlivé opatření,
- respektovat plány péče zvláště chráněných území (významný nástroj managementu chráněných území) při plánování cestovního ruchu na regionální a místní úrovni.

Ministerstvo životního prostředí vydalo i doporučení vztahující se k udržitelnému rozvoji cestovního ruchu, vyplývajících i ze Státní politiky životního prostředí. Doporučuje se používat metodiku únosnosti území při územním rozvoji cestovního ruchu. Tzn. aplikovat koncept únosné kapacity a model LAC. Spolupracovat na vypracování návrhu pro sledování dopadů cestovního ruchu, dále podporovat rozvoj šetrných forem cestovního ruchu a usilovat o zvýšení podílu tohoto typu. Doporučením je i vytvářet síť regionálních center šetrné turistiky, podporovat vývoj Národního systému certifikace ekologicky šetrných služeb cestovního ruchu a podpora zavedení ekologické certifikace a propagace destinací respektující zásady ochrany životního prostředí.¹⁰³

7.2 Programové nástroje (Nástroje strategického plánování)

Nástroje strategického plánování hrají zcela zásadní a nezastupitelnou roli. Do této skupiny patří strategické a programové dokumenty (např. Agenda 21 pro průmysl cestovního ruchu), které udávají jakým způsobem a na co se má politika cestovního ruchu zaměřit, aby byly splněny stanovené cíle. Koncepční a strategické dokumenty a plány. Specifickým typem dokumentu je marketingová studie. Mobilizace zejména privátních zdrojů. Pro veřejnou správu spolu s dotacemi a granty, které by měly ze strategického plánování vycházet, je strategické plánování klíčové. Nástroje strategického plánování jsou navíc prostředkem k získání zdrojů (nejčastěji finančních prostředků) na realizaci daných opatření.¹⁰⁴

Koncepce státní politiky cestovního ruchu 2007 - 2013

Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2007 – 2013 (dále jen „Koncepce“) představuje střednědobý strategický dokument. Koncepce navazuje na předchozí Koncepce státní politiky cestovního ruchu (2002-2007, 1999). Koncepce má představovat strategický materiál, který bude zároveň účinným nástrojem

¹⁰³ INFORMAČNÍ SYSTÉM SEA. *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2007 – 2013*. [online]. 2006 [cit. 2014-01-18]. Dostupné z: http://portal.cenia.cz/eiasea/detail/SEA_MZP020K

¹⁰⁴ VYSTOUPIL, J., ŠAUER, M. *Základy cestovního ruchu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 105-106. ISBN: 80-210-4205-2.

rozvoje cestovního ruchu. Tento strategický dokument vychází z možností cestovního ruchu v České republice. Základní myšlenkou koncepce je rozvoj odvětví cestovního ruchu, vycházející z mobilizace privátních zdrojů zaměřených na cestovní ruch a ze systémového a koncepčního přístupu veřejné správy na všech úrovních. Tyto faktory mají představovat zdroj konkurenceschopnosti, zaměstnanosti a hospodářského růstu. Vzhledem k propojenosti odvětví cestovního ruchu s jinými sektorovými politikami, je klíčovým úkolem Koncepce koordinace a návaznost na jejich strategická doporučení. To z důvodů vytvoření potřebných vztahů a vazeb mezi aktéry působícími v oblasti cestovního ruchu.

Koncepce, popř. nástroj politiky cestovního ruchu je rozdělen na pět částí. V první části, resp. v úvodu koncepce jsou řešena východiska koncepce, význam cestovního ruchu pro národní ekonomiku a základní problémy rozvoje cestovního ruchu. Problémové okruhy se týkají legislativy, organizace a řízení cestovního ruchu, propagace a nedostatečné podpory šetrných forem cestovního ruchu ve venkovském prostoru. Druhá část obsahuje Situační analýzu, zabývající se nabídkou a financováním cestovního ruchu, poptávkou a propagací cestovního ruchu a organizací a informacemi v cestovním ruchu. Součástí výše uvedených bodů je SWOT analýza, jež tuto problematiku shrnuje. Třetí část se orientuje na stanovení vize a cílů Koncepce. Strategická vize i cíle navazují mj. na Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky a na Státní politiku životního prostředí. Poslední část je věnována implementaci Koncepce. Strategická vize Koncepce je definována jako „Destinace Česká republika - jednička v srdci Evropy“. Vize představuje Českou republiku jako destinaci s pozitivní mezinárodní image, mající kvalitní a konkurenceschopné produkty, disponující kulturně historickým potenciálem, zajišťující ochranu životního prostředí a jako destinaci s funkční organizační strukturou.¹⁰⁵

Koncepce stanovuje čtyři hlavní priority, které vycházejí ze strategické vize a cílů koncepce. Každá priorita obsahuje soubor realizačních opatření.

¹⁰⁵ Pouze vybrané vize

- Prioritní oblast 1 - Konkurenceschopnost národních a regionálních produktů
Prioritní oblast 2 - Rozšiřování a zkvalitňování infrastruktury služeb cestovního ruchu
Prioritní oblast 3 - Marketing cestovního ruchu a rozvoj lidských zdrojů
Prioritní oblast 4 - Vytváření organizační struktury cestovního ruchu¹⁰⁶

7.3 Dobrovolné nástroje

V současné době existuje mnoho dobrovolných nástrojů, které umožňují dosáhnout vyššího stupně trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu. Pro potřeby zpracování práce byla vybrána ekocertifikace.

Ekocertifikace

Pojem, význam a cíl environmentálního značení byl již popsán. (viz kap. 3.3). Nyní bude pozornost věnována konkrétní oblasti, tedy ekocertifikaci v oblasti cestovního ruchu. Z globálního pohledu je národní systém certifikace ekologicky šetrných služeb cestovního ruchu koncipován jako nástroj, jež vede k dosažení udržitelnosti cestovního ruchu. Konkrétním cílem systému je připravení podmínek pro oblast udržitelnosti cestovního ruchu a to za účelem vytvořit jednotné národní značky pro označení ekologických služeb a produktů, vytvořit podmínky pro zavedení národní ekoznačky a motivovat podniky k získání národní ekoznačky.¹⁰⁷ Mezi mezinárodní systémy dostupné v České republice patří především systém hodnocení environmentálního managementu podniku podle mezinárodní normy ISO 14001, program ekoznačení EU (tzv. EU Flower, evropská květina) a ECEAT Quality Label. Destinační značkou udržitelného cestovního ruchu je svým způsobem i Evropskou komisí udělovaný titul European Destination of Excellence (EDEN) nebo např. Evropský geopark

¹⁰⁶ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2007– 2013*. [online]. [cit. 2014-01-09]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/fe9ed7fd-a7b8-43f3-95ae-e0adbbbbc0e5/III-_Koncepce_7-11-07.pdf

¹⁰⁷ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Priority EU v oblasti udržitelného rozvoje cestovního ruchu*. [online]. [cit. 2014-01-29]. Dostupné z: http://lenka.tomanova.eu/download/skoleni-a-vzdelavani/Priority_Evropske_Unie_v_oblasti_uzrizeneho_rozvoje_CR.pdf

UNESCO.¹⁰⁸ V současné době na trhu cestovního ruchu v České republice existuje značka Ekologicky šetrný výrobek/služba a Ekoznačka EU. Tyto značky používá přes sto českých a zahraničních firem. Udělování výše zmíněných značek zprostředkovává a hlídá v České republice česká informační agentura životního prostředí CENIA. Důvěryhodnost značek pak garantuje Ministerstvo životního prostředí.

V souvislosti přímo s cestovním ruchem MMR realizuje od roku 2010 projekt, s názvem Národní systém kvality služeb cestovního ruchu v České republice. Tento projekt je systémovým nástrojem politiky cestovního ruchu na období 2007-2013 i na to následující. Záměrem projektu je přispět ke zvýšení kvality služeb v cestovním ruchu. Systém je určen pro všechny subjekty, tedy i pro subjekty působící v oblasti cestovního ruchu a pro malé i střední podniky. Systém zapojeným subjektům přináší bezplatné získání certifikátu do roku 2015, metodickou pomoc, lepší postavení na trhu, zvýšení konkurenceschopnosti, zavedení moderních metod řízení kvality apod. Pro získání certifikace je povinné provést registraci, k tomuto úkolu slouží webové stránky, dalším krokem je podepsání smlouvy s certifikačním místem. To vše za předpokladu, že budou splněny technické požadavky a požadavky standardu tohoto systému. Podle tohoto standardu je možné certifikovat ubytovací zařízení, restaurace, kempy, lanovky, turistická informační centra, muzea, galerie, destinační společnosti atd.¹⁰⁹

7.4 Ekonomické a tržní nástroje

Největší váhu mají instrumenty ekonomické. Jsou nejrozšířenější a nejlépe měřitelné. Do skupiny ekonomických nástrojů lze zařadit dotace, granty, subvence, sankce, zavádění standardů, vytváření národních rezervačních a informačních systémů, provozování marketingových organizací na národní úrovni aj. V současnosti se uplatňují evropské fondy, národní zdroje na národní, regionální a místní úrovni hrají minoritní roli.

¹⁰⁸ BURIAN, M., M. PÁSKOVÁ. *Certifikace služeb udržitelného cestovního ruchu*. [online]. © 2008 [cit. 2014-01-29]. Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/zvlastni-cislo/certifikace-sluzeb-udrzitelneho-cestovniho-ruchu.html>

¹⁰⁹ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Národní systém kvality služeb cestovního ruchu*. [online]. [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Narodni-system-kvality-sluzeb>

Pro cestovní ruch v programovacím období 2007 – 2013 byly klíčové čtyři programy. Integrovaný operační program (IOP), Regionální operační programy (ROP), Programy příhraniční spolupráce a Program rozvoje venkova. Především programy a další představovali hlavní nástroj pro realizaci Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2007 – 2013.

Nejvýznamnějšími nástroji jak uvádí Koncepce státní politiky cestovního ruchu na období 2007- 2013 na podporu cestovního ruchu byl IOP a ROP. Řídícím orgánem IOP je Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Řídícím orgánem ROP jsou Regionální rady na úrovni Regionů soudržnosti (NUTS 2). Oba operační programy jsou financovány z Evropského fondu regionálního rozvoje.

Integrovaný operační program

IOP je program zaměřený na řešení společných regionálních problémů v oblasti infrastruktury pro veřejnou správu, veřejné služby a územní rozvoj. IOP je rozdělen na tematické oblasti podpory. Jedná se o oblast modernizace veřejné správy, zvýšení kvality a dostupnosti veřejných služeb a podpory územního rozvoje. Společným cílem tematických oblastí je posílení veřejné správy a veřejných a navazujících služeb na území ČR. IOP je rozdělen na šest prioritních os, které program rozdělují na logické celky. Řídícím orgánem IOP je Ministerstvo pro místní rozvoj. Cestovní ruch je podporován v rámci prioritní oblasti č. 4 – Národní podpora cestovního ruchu.¹¹⁰

V rámci IOP v programovacím období 2007 – 2013 byl realizován projekt zaměřený na kvalitu služeb v cestovním ruchu. Cílem a účelem projektu bylo zavést nový systém standardizace a certifikace kvality poskytovaných služeb. V rámci první výzvy byl realizován projekt na zavádění národních standardů kvality ve vybraných sektorech cestovního ruchu s cílem zavedení jednotných národních standardů v sektoru hotelnictví, gastronomie, wellness, průvodců atd. s jejich následnou certifikací. Doba realizace je předpokládána do roku 2015. Další projekt je zaměřený na kvalitu služeb v segmentu venkovského cestovního ruchu, jehož cílem je taktéž zavedení jednotných národních standardů pro jednotlivé segmenty venkovského cestovního ruchu

¹¹⁰ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Integrovaný operační program*. [online]. [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Programy-Dotace/Programovaci-obdobi-2007-2013/Integrovaný-operacni-program-%28IOP%29>

s následnou certifikací. Předposlední projekt je zaměřený na systém udržitelných modelů cestovního ruchu s cílem podpořit veškeré aspekty udržitelnosti v rámci udílení značek, udržitelnosti produktů, služeb a destinací. Poslední projekt má za cíl zavést jednotný standard poskytovaných služeb turistických informačních center. V rámci druhé výzvy byly realizovány projekty na zavedení standardů kongresového a incentivního cestovního ruchu a projekt na řízení kvality. Výsledkem předešlých projektů je Národní systém kvality služeb v cestovním ruchu, který je již funkční.

Vedle projektu zaměřeného na kvalitu služeb v cestovním ruchu byl realizován také projekt zaměřený na statistiku v cestovním ruchu. Cílem daného projektu bylo zajistit kvalitnější statistická data pro Satelitní účet cestovního ruchu.¹¹¹

Regionální operační program

ROP je program, který se skládá ze sedmi regionálních operačních programů, jež jsou určené pro celé území ČR. Cílem regionálních operačních programů je zvýšit konkurenceschopnost regionů, urychlit jejich rozvoj a zvýšit jejich atraktivitu pro investory. Každý ROP je samostatně řízen Regionální radou příslušného regionu. V programovacím období 2007 – 2013 byly k dispozici tyto Regionální operační programy:

- ROP NUTS II Severozápad
- ROP NUTS II Severovýchod
- ROP NUTS II Střední Čechy
- ROP NUTS II Jihozápad
- ROP NUTS II Jihovýchod
- ROP NUTS II Moravskoslezsko
- ROP NUTS II Střední Morava

V oblasti cestovního ruchu se v tomto programovacím období staly hlavním finančním zdrojem výše vyjmenované ROP. V rámci cestovního ruchu mohou být z ROP financovány např. výstavby a rekonstrukce turistických cest, rekonstrukce

¹¹¹ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Informace o projektech realizovaných z IOP odborem cestovního ruchu*. [online]. [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/af1f0238-abf2-4f55-ae21-a9f7313becab/Informace-o-projektech-realizovanych-z-IOP-odborem.pdf>

a modernizace ubytovacích kapacit, rekonstrukce památek, rekonstrukce lázeňské infrastruktury, marketingové kampaně, ICT pro oblast řízení propagace.¹¹²

7.6 Další vybrané nástroje pro udržitelný cestovní ruch

Destinační management cestovního ruchu

V současné době jsou hlavním iniciátorem rozvoje cestovního ruchu tzv. destinační společnosti. Destinační společnost je organizace, která řídí a koordinuje rozvoj cestovního ruchu na určitém území za účelem dosažení jeho udržitelného rozvoje a zachování konkurenceschopnosti na trhu. Cílem společností je aplikace principů destinačního a návštěvnického managementu za účelem rozvoje cestovního ruchu v destinaci.¹¹³ V České republice význam destinačních společností vzrůstá, přičemž největší rozmach nastal okolo roku 2000. Regionální destinační společnosti vznikly reakcí na vlivy cestovního ruchu v daném území. Krajské destinační společnosti začaly vznikat až po roce 2005. To z důvodu, že začal být kladen důraz na strategické dokumenty, kde mezi prioritami v oblasti cestovního ruchu bylo vytvoření organizační struktury na krajské úrovni a také z důvodu možnosti využití financování z evropských fondů. V současné době fungují destinační společnosti v destinacích, které jsou významné pro cestovní ruch.¹¹⁴

Destinační management je definován jako soubor nástrojů a opatření, jež se používají při plánování, organizaci a regulaci cestovního ruchu v destinaci. Součástí destinačního managementu je model LAC a návštěvnický management. Návštěvnický management je taktéž soubor technik, nástrojů a opatření, které jsou využívány k usměrňování toků návštěvníků a k ovlivňování jejich chování v destinaci. Konkrétním nástrojem návštěvnického managementu je např. Přístupový management, značení a udržování

¹¹² MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Regionální operační programy*. [online]. [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2007-2013/Regionalni-operacni-programy>

¹¹³ GALVASOVÁ, I. et. al. *Průmysl cestovního ruchu*. Praha: MMR, 2008, s. 121. ISBN: 978-80-87147-06-1.

¹¹⁴ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2014–2020*. [online]. [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/dac4627c-c5d4-4344-8d38-f8de43cec24d/Koncepce-statni-politiky-cestovniho-ruchu-v-CR-na-obdobi-2014-2020.pdf>

turistických tras, cenová politika, zonace, budování turistických center, pořádání výchovně vzdělávacích seminářů apod.¹¹⁵

Pro fungování destinačního managementu je nutná kooperace jednotlivých subjektů a koordinace v oblasti organizování, plánování a rozhodování. Přičemž zainteresované subjekty se nesmí vnímat jako konkurenti. Důležitou roli zde hraje míra vzájemné důvěry. Náročná kooperace může být mezi veřejným a soukromým sektorem, pro jejich odlišné funkce a rozdílné zájmy.

Celkový přínos, jenž destinační management přináší, je možné sledovat v systematickém a komplexním rozvoji, v optimálním využití přírodních a kulturních zdrojů, ve zlepšení komunikaci aktérů, v porozumění problematice cestovního ruchu, v minimalizaci jeho negativních dopadů atd.¹¹⁶

Marketing cestovního ruchu

Odvětví marketingu cestovního ruchu je komplikované, protože není vhodně regulované. Vzhledem k udržitelnosti hraje marketing zásadní roli pro zajišťování udržitelného cestovního ruchu. Pokud se chce stát destinace udržitelnou, resp. funkční a konkurenceschopnou musí udržitelnost umět prodat a také průběžně zjišťovat. Marketing všeobecně není jen o reklamě či propagaci, jeho funkcí je např. výzkum, informování a ovlivňování zainteresovaných subjektů. Pokud nebudou tyto činnosti prováděny, může dojít k mylným informacím jak o destinaci samotné, tak i pro návštěvníky a další zainteresované subjekty. Zkráceně řečeno chování nebude nijak výrazně ovlivňováno. Při ovlivňování trhu cestovního ruchu směrem k udržitelnosti jsou využívány klasické nástroje marketingového mixu. Pro oblast cestovního ruchu se jedná o marketingový mix 8P+ICT. Dále mohou být využity aktivity a nástroje jako např. demarketing a monitoring.¹¹⁷ Pro přehled jsou níže uvedeny vybrané cíle marketingu, podporující udržitelný rozvoj cestovního ruchu. Zejména se jedná o:

¹¹⁵ PÁSKOVÁ, M. *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009, s.154-160. ISBN: 978-80-7435-006-1.

¹¹⁶ HOSPODÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Příručka: Destinační společnosti v České republice*. [online]. [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: http://www.socr.cz/file/1510/44_destinacni-spolecnosti-v-cr.pdf

¹¹⁷ PÁSKOVÁ, M. *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009, s.161-162. ISBN: 978-80-7435-006-1.

- Podporu dlouhodobě udržitelných forem a druhů cestovního ruchu,
- ovlivňování koncentrace návštěvníků a jejich aktivit v destinaci,
- podporu vytváření sítí environmentální kvality,
- změnu chování podnikatelských subjektů,
- propagaci snižování spotřeby zdrojů,
- podporu a zavádění EMS a EMAS,
- klasický průzkum a soustavný monitoring.

Výše zmíněné cíle by měly do svých plánů zahrnout místní správy a samosprávy přes podnikatelskou sféru až po státní správu. Efektivní marketing by měl být propojen s koncepcí rozvoje cestovního ruchu v daném území.¹¹⁸

¹¹⁸ KOLEKTIV KONSORCIA SPROR PLUS. *Cestovní ruch a udržitelný rozvoj*. [online]. Praha: MMR, 2007, s. 92-94. [cit. 2014-01-20]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/b973337b-cccc-42a3-9d19-2b23356dcff2/GetFile15_1.pdf

8 CÍLE POLITIKY CESTOVNÍHO RUCHU

Z globálního pohledu je formulace cílů politiky cestovního ruchu výsledkem politického rozhodnutí. Formulovaných cílů je docilováno rozdílnými nástroji, rovněž tak jako v oblasti environmentální politiky. Pro období 2007 – 2013 bylo globálním cílem politiky cestovního ruchu zvýšení ekonomické výkonnosti a zvýšení konkurenceschopnosti celého odvětví cestovního ruchu při respektování zájmů ochrany přírody a krajiny a dalších složek životního prostředí. Politika cestovního ruchu definovala cíle pro udržitelný rozvoj cestovního ruchu a následně tedy usilovala o posílení cestovního ruchu v národním hospodářství, o růst konkurenceschopnosti cestovního ruchu České republiky v evropském prostoru, o růst objemu pobytového cestovního ruchu v České republice, také usilovala o zachování kvality přírodního prostředí a složek životního prostředí, o zlepšení kvality produktů v cestovním ruchu, dosažení vyššího stupně stabilizace podnikatelského prostředí a poslední definovaný cíl, jenž výše vyjmenované ovlivňuje programové financování.

Další cíle, bezprostředně se týkající životního prostředí, které si politika cestovního ruchu vytyčila, jsou uvedeny jako specifické cíle a patří k nim:

- Udržitelné využití přírodního potenciálu krajiny,
- zvýšení dostupnosti kulturních a přírodních památek,
- rozvoj environmentálně šetrných forem cestovního ruchu,
- rozvoj lidských zdrojů, zvýšení kvalifikace, výchova a osvěta,
- podpora metod a nástrojů za účelem rozvoje cestovního ruchu.

K hospodářsko-politickým cílům vlády ve vztahu k odvětví cestovního ruchu patří:

- Daňová politika ve vztahu k malým a středním podnikatelům,
- snížení administrativní zátěže rozvoje podnikání v cestovním ruchu,
- zlepšení infrastruktury cestovního ruchu,
- zvýšení konkurenceschopnosti cestovního ruchu,
- zvýšení konkurenceschopnosti celého hospodářství,
- podpora základního a dalšího profesního vzdělávání na všech úrovních se zvýšením adaptability pracovní síly a zkvalitňování poskytovaných služeb.

Každá prioritní oblast v rámci Koncepce měla vytyčené konkrétní cíle. Jednotlivé priority obsahovali cíle, jimiž mělo být dosaženo žádoucích výsledků v jednotlivých oblastech.

Konkurenceschopnost národních a regionálních produktů

Cíle:

- výrazné rozšíření a zkvalitnění nabídky moderních turistických produktů a programů,
- podpora malého a středního podnikání v cestovním ruchu,
- prodloužení délky pobytu turistů,
- růst příjmů z cestovního ruchu.

Rozšiřování a zkvalitňování infrastruktury služeb cestovního ruchu

Cíle:

- Výrazné zkvalitnění a rozšíření nabídky základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu, zejména moderních ubytovacích zařízení, sportovně-rekreačních a kulturně-rekreačních zařízení a infrastruktury – budování těchto zařízení musí být přednostně lokalizováno mimo zvláště chráněná území a jejich ochranné zóny,
- podpora malého a středního podnikání v cestovním ruchu,
- výrazné zkvalitnění nabídky kulturního dědictví a přírodního bohatství pro cestovní ruch,
- využívání ekologicky šetrných forem dopravy,
- zvýšení zaměstnanosti a životní úrovně místního obyvatelstva,
- zvýšení konkurenceschopnosti regionální nabídky cestovního ruchu,
- podpora udržitelného cestovního ruchu.

Marketing cestovního ruchu a rozvoj lidských zdrojů

Cíle:

- Zvýšení konkurenceschopnosti cestovního ruchu,
- zvýšení zahraniční pobytové návštěvnosti,
- propagace České republiky jako zajímavé turistické destinace,
- podpora malého a středního podnikání v cestovním ruchu,
- zvyšování kvalifikace lidských zdrojů v cestovním ruchu,

- výzkum, vývoj a inovace v oblasti cestovního ruchu,
- zvýšení povědomí návštěvníků o přírodních hodnotách území a o významu jeho ochrany,
- zvyšování povědomí návštěvníků o nabídce jednotlivých regionů a produktů cestovního ruchu.

Vytváření organizační struktury cestovního ruchu

Cíle:

- Systémový přístup k rozvoji cestovního ruchu,
- koordinace činností subjektů působících v oblasti cestovního ruchu,
- kvalitnější a efektivnější využívání potenciálu rozvoje cestovního ruchu v regionech,
- krizový management a zkvalitnění fungování správních orgánů v oblasti cestovního ruchu v ČR.¹¹⁹

¹¹⁹ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2007– 2013*. [online]. [cit. 2014-01-09]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/fe9ed7fd-a7b8-43f3-95ae-e0adbbbbc0e5/III-_Koncepce_7-11-07.pdf

9 VZÁJEMNÁ INTERAKCE OBOU POLITIK

Společným prvkem formulovaných cílů vždy bude a je politické rozhodnutí. Cíle jsou stanovovány pro jednotlivé sektory, složky a pro časové horizonty. Formulace cílů je však dosaženo odlišnými nástroji obou politik, ale vždy vycházejí a respektují myšlenku udržitelného rozvoje. V cílech obou politik je vidět určitá jasná provázanost (viz kap. 4 a kap. 8), problém může nastat v realizaci.

Již z názvu politik je patrná odlišnost základního cíle, kterého má být dosaženo. Hlavním cílem environmentální politiky je zdravé a kvalitní prostředí pro občany žijící v České republice, výrazně přispět k efektivnímu využívání veškerých zdrojů a minimalizovat negativní dopady lidské činnosti na životní prostředí, včetně dopadů přesahujících hranice státu, a přispět tak k zlepšování kvality života v Evropě i celosvětově.

Naproti tomu hlavním cílem politiky cestovního ruchu je zvýšení ekonomické výkonnosti a zvýšení konkurenceschopnosti celého odvětví cestovního ruchu při respektování zájmů ochrany přírody a krajiny a dalších složek životního prostředí.

Není možné srovnávat jednotlivé cíle, nelze je postavit vedle sebe a udělat mezi nimi rovná se nebo je vyvrátit. Každá z politik sleduje jiný záměr a v tom je jejich odlišnost. Základním východiskem pro environmentální politiku je jak již z názvu vyplývá životní prostředí. Naproti tomu politika cestovního ruchu musí již z podstaty hospodářského odvětví generovat zisk, ale současně si je vědoma, že, aniž by současně chránila nebo se dotkla oblasti životního prostředí, to není možné.

Pokud by se opravdu chtěla politika cestovního ruchu vydat směrem k udržitelnosti (trvale udržitelný cestovní ruch), tudíž nalézt sounáležitost s environmentální politikou, musí respektovat mimo jiné i doporučení, která jsou kladena na cestovní ruch (SEA), ale toto splnit a touto cestou se vydat, opět může selhat na organizační struktuře, protože vzhledem k udržitelnosti hraje zásadní roli marketing. Cestovní ruch je spojen s jednotlivými destinacemi a to jsou ti hlavní aktéři, kteří to vše mohou ovlivňovat. Marketing a následný management mohou pak dělat právě tyto destinační společnosti, jelikož to oni jsou hlavním iniciátorem rozvoje cestovního ruchu. Management a marketing vychází a je úzce spojen s organizační strukturou.

Strategický rámec udržitelného rozvoje má nad rezortní průřezový charakter. Shrnuje na obecné úrovni klíčová témata, problémy a možná řešení. Cílem je podpora dlouhodobé orientace a vzájemné provázanosti a předávání informací vládním orgánům.

V oblasti **administrativně-právních nástrojů** je patrná kladná symbióza obou politik a to v oblasti legislativní konkrétně v Zákoně č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, z tohoto pohledu je zajištěná určitá žádoucí provázanost. Je dána povinnost, že politika (dokument) musí být posuzována, tím pádem posuzována z hlediska dopadů na životní prostředí. Interakci je možné spatřovat i v požadavcích nebo doporučeních, které pak vydá MŽP, otázkou je, zdali MMR doporučení uskuteční.

Současně nastavená a platná legislativa v oblasti životního prostředí ve smyslu nástroje je použitelná i pro oblast cestovního ruchu. Vždy bude nutné použít různá povolení, souhlasy, stanoviska, administrativní řízení s vyjádřením orgánů státní právy na všech úrovních, ale ta by se mohla právě opřít o stávající platnou legislativu.

Na první pohled se zdá, že v **programových nástrojích** pro prioritní oblasti strategického plánování nelze najít schodu. Programové nástroje pro environmentální politiku lze „familiárně“ označit za „ochraňující až mateřské“ se zájmem o vše živé a neživé v přírodě, kdy člověk je součástí. Za programovými nástroji cestovního ruchu je vidět ekonomika a zisk. Všeobecným úkolem koncepcí je rozvoj daného odvětví, pro které je Koncepce zpracována včetně vytipovaných rizikových nebo problémových oblastí.

Koncepce a strategie se vzájemně prolínají, doplňují a usměrňují. Obě politiky mají koncepcí, kterými se řídí. Koncepce navazují na ty předchozí ukončené, mohou tak upozorňovat na problémové okruhy a oblasti, nesplněné cíle či nežádoucí stav.

Všechny koncepcí by měli být koncipovány a tedy vycházet z obecných doporučení Ministerstva životního prostředí, konkrétně z dokumentu Státní politiky životního prostředí, protože je základním referenčním dokumentem pro všechny sektorové a regionální politiky, tedy i pro politiku cestovního ruchu. Z toho plyne určitý návod pro postup na zpracování koncepcí v sektorových i regionálních politikách pro různé oblasti. V sektoru, resp. sektorové politice Regionální rozvoj, obnova venkova a cestovní ruch vyžaduje SPŽP mnoho environmentálních opatření. Strategické vize

i cíle obou politik resp. jejich Koncepcí navazují mj. na Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky.

Pro obě politiky mají největší váhu **ekonomické nástroje**. Jsou nejrozšířenější, společné pro obě politiky a nejlépe měřitelné. Do skupiny ekonomických nástrojů lze zařadit dotace, granty, subvence, sankce, zavádění standardů, vytváření národních rezervačních a informačních systémů, provozování marketingových organizací na národní úrovni aj. V současnosti se uplatňují hlavně evropské fondy. Zdroje na národní, regionální a místní úrovni hrají minoritní roli. Společné jsou daně, poplatky a dovozní cla. Nejzávažnějším problémem dneška je tvorba projektů. Česká republika není schopna zpracovat projekt na takové úrovni a požadavcích EU, aby mohla v maximální míře čerpat prostředky z fondů EU.

Dobrovolné nástroje představují takové aktivity, které jsou současně silnou i slabou stránkou a ohrožením systému (řazeno dle SWOT analýzy), ale současně mohou být i příležitostí. Je nutné konstatovat, že obě politiky využívají a aktivně nabízejí dobrovolné nástroje.

ZÁVĚR

Významnou, nezaměnitelnou a rozhodující roli v obou politikách má kontinuální politický proces velmi úzce spojený s funkčním obdobím jednotlivých vlád.

Pokud bychom obě politiky porovnali z pohledu historického vývoje, má environmentální politika starší historii, která by mohla být vnímána jako výhoda zkušenosti, legislativního rádce a průvodce úskalími složitých procesů.

Dynamicky rychlý až překotný vývoj politiky cestovního ruchu jako jednoho z nejmladších a nejvýznamnějších odvětví nejen světové ekonomiky je významnou příležitostí na straně jedné, na straně druhé se stává velmi významnou hrozbou z pohledu jednotlivých států. Do politiky cestovního ruchu vstupuje mnoho nových a významných aktérů, jejichž hlavním cílem je a bude tvorba zisku. Z toho musí logicky plynout obava, zda budou aktivity spojené s politikou cestovního ruchu v souladu s nástroji a cíli politiky životního prostředí. Bezpodmínečnou je spolupráce států, nevládních organizací, správních subjektů na evropské, národní, regionální i místní úrovni, nelze opomenout podniky a roli občanů.

Z pohledu moderního státu je politika činnost, a není vůbec rozhodující, zda mluvíme o environmentální politice nebo politice cestovního ruchu, jejímž prostřednictvím lidé tvoří, chrání a mění pravidla, kterými se řídí ve svých životech. Bude se vždy jednat o specifický druh činností na určitém území, jejichž cílem je prostřednictvím vlivu, existujících sociálních vztahů, vytvářet podmínky pro realizaci cílů určitých skupin. Pokud chápeme politiku na všeobecné úrovni jako správu věcí veřejných, týká se politiky vlády, parlamentu a ústředních orgánů státní správy.

Zdroje nejsou nevyčerpatelné a v historickém vývoji populace musely a musí odolávat stále většímu rostoucímu tlaku na jejich čerpání.

Pokud mluvíme o environmentální politice nebo politice cestovního ruchu mají obě společnou strategii a tou je trvale udržitelný rozvoj. Uplatněním principů udržitelného rozvoje, na zvyšování ekonomické efektivnosti a sociální přijatelnosti programů, projektů a činností za podmínek respektování přírodního prostředí.

Základní podmínkou obou politik je vytváření přirozených podmínek existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Společné složky ovzduší, voda, hornina, půda, organismy, ekosystémy a energie. Přírodní zdroje, tedy ty části živé a neživé přírody, které člověk využívá nebo může využívat k uspokojování svých potřeb, obnovitelné nebo neobnovitelné. Trvale udržitelný rozvoj společnosti má zachovat současným i budoucím generacím možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižovat rozmanitost přírody a zachovávat přirozené funkce ekosystémů.

Společný a rozhodující faktor? Na všech úrovních člověk - jedinec, který má ojedinělou a vlastně de facto výhradní pozici.

Uspokojování základních životních potřeb – jsme si jistí, že tím myslíme stejné potřeby? Uspokojování různých potřeb, má pro každého člověka rozdílnou hodnotu. Některé potřeby jsou chápány jako nutnost a jsou-li tyto potřeby uspokojeny – jaksi bezděčně, příliš se jimi nezabývá. Jejich uspokojování je automatické a samozřejmé. Pokud člověk uspokojí základní potřeby, nutné ke každodennímu životu (k přežití) je schopen uspokojovat potřeby vyšší (např. potřeby seberealizace). Jestliže si tento proces dovedeme představit jako misky vah, je evidentní, že udržení rovnováhy je velmi složitý děj a proces, jeho realizace je o to složitější ve vztahu k dnešní přetechizované a konzumní společnosti.

Následující otázky svým způsobem shrnují a vystihují záměr práce. Nemůže být udržitelný rozvoj zneužit ve vztahu k nakládání s neobnovitelnými zdroji a nemůže tak dojít k jejich vyčerpání a devastaci? Umíme definovat budoucí potřeby generací? Víme, jaké budou? Je slučitelný a obhájitelný ekonomický růst s potřebami dnešní a budoucí populace? Je trvale udržitelný rozvoj vůbec realizovatelný, pokud jsou tak zásadní rozdíly mezi získáváním a vnímáním zdrojů mezi bohatým a chudým jedincem a mezi bohatými a chudými zeměmi? Jsme si jisti, že dokážeme vyhodnotit problémy budoucnosti správně, že o nic již dnes víme? Uvědomujeme si vůbec, jakou máme moc? Je zájmem populace se starat o to, co bude po nás?

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- EVROPSKÁ KOMISE. *Politiky Evropské unie: Životní prostředí*. Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie, 2013. ISBN: 978-92-79-23944-1.
- GALVASOVÁ, I. et. al. *Průmysl cestovního ruchu*. Praha: MMR, 2008. ISBN: 978-80-87147-06-1.
- LISA, A., L. PÁNA. *Environmentální politika*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012. ISBN 978-80-87472-16-3.
- MEZŘICKÝ, V. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN: 80-7367003-8.
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010. ISBN: 978-80-7212-536-4.
- MOLDAN, B. *(Ne)udržitelný rozvoj*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2003. ISBN: 80-246-0769-7.
- NĚMČANSKÝ, M. *Odvětví cestovního ruchu-vybrané kapitoly I. Díl*. Karviná: Slezská univerzita, 1999. ISBN: 80-7248-034-0.
- PALÁTKOVÁ, M. *Ekonomika turismu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN: 978-80-247-3748-5.
- PÁSKOVÁ, M. *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. ISBN: 978-80-7435-006-1.
- PROROK, V., A. LISA. *Politologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN: 978-80-7380-141-0.
- TITTLEBACHOVÁ, Š. *Turismus a veřejná správa*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN: 978-80-247-3842-0.
- VYSTOUPIL, J., M. ŠAUER. *Základy cestovního ruchu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN: 80-210-4205-2.

Seznam použitých internetových zdrojů

AGENDA21. *Diskusní portál k místní Agendě 21 a místní Akci 21*. [online]. © 2001-2002 [2013-10-03]. Dostupné z: <http://www.agenda21.cz/k01.php>

AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČR. *O Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR*. [online]. © 2013 [cit. 2013-09-07]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/o-aopk-cr/>

ASOCIACE KRAJŮ ČESKÉ REPUBLIKY. *Asociace krajů České republiky*. [online]. © 2013 [cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.asociacekrajů.cz/akcr/>

ATUR CZ. *Programové prohlášení Asociace turistických regionů České republiky - ATUR CZ*. [online]. © 2000-2014 [cit. 2014-01-02]. Dostupné z:

<http://www.atur.cz/redakce/index.php?clanek=1039&xuser=&lanG=cs&slozka=3883>

BRANDL, K. *Udržitelný cestovní ruch a ochrana přírody*. [online]. Rakousko: Agentura životního prostředí, 2011. [cit. 2014-01-09]. Dostupné z: <http://www.surf-nature.eu/>

CENIA. *Ekologicky šetrné výrobky*. [online]. © 2012 [cit. 2013-10-28]. Dostupné z <http://www1.cenia.cz/www/ekoznaceni/ekologicky-setrne-vyrobky>

CENIA. *EMAS Systém environmentálního řízení a auditu: Příručka k Programu EMAS*. [online]. [cit. 2013-10-25]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/web/www/webpub2.nsf/\\$pid/MZPAPFIVNKW4/\\$FILE/planeta1_final.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/webpub2.nsf/$pid/MZPAPFIVNKW4/$FILE/planeta1_final.pdf)

CENIA. *Politika životního prostředí*. [online]. © 2012 [cit. 2013-09-02]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/environmentalni-ekonomika/politika-zp>

CENIA. *Profil organizace*. [online]. © 2012 [cit. 2013-09-07]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/o-cenia/profil-organizace#>

CENIA. *Program EMAS v České republice*. [online]. © 2012 [cit. 2013-10-28]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/node/305>

CZECH TOURISM. *Základní informace*. [online]. © 2005-2013 [cit. 2013-12-29]. Dostupné z: <http://www.czechtourism.cz/o-czechtourism/zakladni-informace/>

ČESKÁ INSPEKCE ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *O nás*. [online]. © 2004-2011 [cit. 2013-09-09]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/O-nas>

ČNK UNEP. *Program OSN pro životní prostředí (UNEP)*. [online]. [cit. 2013-09-12]. Dostupné z: <http://www.unep.cz/unep.php>

ENVIWEB. *Výkladový slovník environmentálních výrazů*. [online]. © 2012 [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: <http://www.enviweb.cz/eslovník/68>

HOLEŠÍNSKÁ, A. *Destinační management jako nástroj regionální politiky cestovního ruchu*. [online]. Brno, 2010. [cit. 2013-08-24]. Disertační práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, Vedoucí disertační práce: Jiří Vystoupil. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/21026/esf_d/

HOSPODÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Příručka: Destinační společnosti v České republice*. [online]. [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: http://www.socr.cz/file/1510/44_destinacni-spolecnosti-v-cr.pdf

HOZDECKÝ, A. *Návrh věcného záměru zákona o podpoře rozvoje cestovního ruchu*. [online]. [cit. 2014-01-18]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/ria/database/VZZ-o-podpore-cestovniho-ruchu.pdf>

INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *O OSN*. [online]. © 2005 [cit. 2013-09-12]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/o-osn/>

INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. *Program OSN na ochranu životního prostředí (UNEP)*. [online]. © 2005 [cit. 2013-09-12]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/programy-a-dalsi-organy-osn/?i=98>

INFORMAČNÍ SYSTÉM SEA. *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2007 – 2013*. [online]. 2006 [cit. 2014-01-18]. Dostupné z: http://portal.cenia.cz/eiasea/detail/SEA_MZP020K

KALMAN, M. *Národní a regionální politiky a strategické dokumenty v oblasti cestovního ruchu*. [online]. Praha: MMR, 2007 [cit. 2013-10-02]. Dostupné z: www.mmr.cz/getmedia/3f09829d-3a28-4fd2-88e9.../GetFile8_1.pdf

KOLEKTIV KONSORCIA SPROR PLUS. *Cestovní ruch a udržitelný rozvoj*. [online]. Praha: MMR, 2007. [cit. 2013-09-15]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/b973337b-cccc-42a3-9d192b23356dcff2/GetFile15_1.pdf

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Informace o projektech realizovaných z IOP odborem cestovního ruchu*. [online]. [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/af1f0238-abf2-4f55-ae21-a9f7313becab/Informace-o-projektech-realizovanych-z-IOP-odborem.pdf>

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Integrovaný operační program*. [online]. [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Programy-Dotace/Programovaci-obdobi-2007-2013/Integrovaný-operacni-program-%28IOP%29>

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Národní systém kvality služeb cestovního ruchu*. [online]. [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Narodni-system-kvality-sluzeb>

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *OP Životní prostředí*. [online]. [2013-11-02]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2007-2013/Tematicke-operacni-programy/OP-Zivotni-prostredi>

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Podpora regionů a cestovní ruch*. [online]. [cit. 2013-12-28]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch>

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Pracovní skupina pro udržitelný rozvoj*. [online]. [cit. 2013-12-28]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Microsites/PSUR/Pracovni-skupina-pro-udrzitelny-rozvoj-regionu,-ob>

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Priority EU v oblasti udržitelného rozvoje cestovního ruchu*. [online]. [cit. 2014-01-29]. Dostupné z: http://lenka.tomanova.eu/download/skoleni-a-vzdelavani/Priority_Evropske_Unie_v_oblasti_udrzitelneho_rozvoje_CR.pdf

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Rada vlády pro udržitelný rozvoj a její orgány*. [online]. [cit. 2013-09-05]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Microsites/PSUR/Uvodni-informace-o-udrzitelnem-rozvoji/Rada-vlady-pro-udrzitelny-rozvoj-a-jeji-organy>

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Regionální operační programy*. [online]. [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2007-2013/Regionalni-operacni-programy>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Environmentální značení*. [online]. © 2008-2012 [2013-10-28]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/environmentalni_znaceni

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Historie a poslání MŽP*. [online]. © 2008-2012 [cit. 2013-09-05]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/cz/ministerstvo>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Místní Agenda 21*. [online]. © 2008-2012 [2013-10-03]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/mistni_agenda_21

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Národní programy*. [online]. © 2008-2012 [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/narodni_programy

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Politika životního prostředí* [online]. © 2008-2012 [cit. 2013-09-05]. Dostupné z:
http://www.mzp.cz/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Poplatky*. [online]. © 2008-2012 [cit. 2013-10-28]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/cz/poplatky>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Posuzování vlivů koncepcí (SEA)*. [online]. © 2008-2012 [cit. 2013-09-13]. Dostupné z:
http://www.mzp.cz/cz/posuzovani_vlivu_koncepci_sea

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Posuzování vlivů záměrů na životní prostředí (EIA)*. [online]. © 2008-2012 [cit. 2013-09-12]. Dostupné z:
http://www.mzp.cz/cz/posuzovani_vlivu_zameru_zivotni_prostredi_eia

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Rada vlády pro udržitelný rozvoj*. [online]. © 2008-2012 [cit. 2013-09-05]. Dostupné z:
http://www.mzp.cz/cz/rada_vlady_pro_udrzitelny_rozvoj

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Udržitelný rozvoj*. [online]. © 2008-2012 [cit. 2013-10-02]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj

MÍSTNÍ AGENDA 21. *Agenda 21*. [online]. [2013-10-03]. Dostupné z:
<http://ma21.cenia.cz/Z%C3%A1kladn%C3%ADinformace/Agenda21/tabid/101/language/cs-CZ/Default.aspx>

NATURA 2000. *Co je Natura 2000*. [online]. © 2006 [cit. 2013-09-14]. Dostupné z:
<http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=2102>

STŘÍBRNÁ, M. *Spolupráce veřejné správy a privátního sektoru v cestovním ruchu*. [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2007. [cit. 2014-01-02]. Dostupné z:
http://www.mmr.cz/getmedia/18d504b8-c3db-4d9e-aba8.../GetFile3_1.pdf

ŠIMÍČKOVÁ, M. *Environmentální politika*. [online]. Ostrava: Ostravská univerzita. [cit. 2013-09-13]. Dostupné z:
http://projekty.osu.cz/pvsos/doc/environmentalni_politika.pdf

Seznam ostatních zdrojů

Koncepce státní politiky cestovního ruchu České republiky 2007 - 2013. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj. 2007.

Koncepce státní politiky cestovního ruchu České republiky 2014 – 2020. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj. 2013.

Státní politika životního prostředí České republiky 2012 – 2020. Praha: Ministerstvo životního prostředí. 2012.

Legislativa

Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 131/2000Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Seznam zkratek

AOPKČR	Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
AKČR	Asociace krajů České republiky
ATUR	Asociace turistických regionů České republiky
CENIA	Česká informační agentura životního prostředí
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
ČSÚ	Český statistický úřad
EDEN	Excelentní destinace cestovního ruchu (European Destination of Excellence)
EEA	Evropská agentura pro životní prostředí
EMAS	Systém environmentálního managementu (Environmental Management & Audit Scheme)
EMS	Systém environmentálního řízení (Environmental Management System)
ERDF	Evropský fond pro regionální rozvoj
EU	Evropská unie
EVVO	Environmentální výchova, věda a osvěta
FS	Fond soudržnosti
IOP	Integrovaný operační program
ISOP	Integrovaný systém ohlašovacích povinností
ISSaR	Informačního systému statistiky a reportingu
MA21	Místní Agenda 21
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NUTS	Klasifikace územních statistických jednotek
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
ROP	Regionální operační program
RVUR	Rada vlády udržitelného rozvoje
SPŽP	Státní politika životního prostředí
SRUR	Strategický rámec udržitelného rozvoje
SUR	Strategie udržitelného rozvoje
TUR	Trvale udržitelný rozvoj
UNEP	Program pro životní prostředí
ÚSOP	Ústřední seznam ochrany přírody
WTO	Světová obchodní organizace (World Trade Organization)

SEZNAM TABULEK

Seznam tabulek

Tabulka 1: Komparace ISO 14001 a EMAS	34
---	----

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lucie Fridrichovská

Obor: Management cestovního ruchu

Forma studia: Prezenční

Název práce: Vztah environmentální politiky a politiky cestovního ruchu v ČR

Rok: 2012 - 2014

Počet stran textu bez příloh: 78

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 12

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 45

Počet ostatních zdrojů: 3

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Václav Horčíčka, Ph.D